

TÜRKİYE'DE GÖÇ DİNAMİKLERİNİN YÖNETİLMESİ: BİR BAKANLIK KURULMASININ GEREKLİLİKLERİ VE DİĞER KURUMSAL SEÇENEK ÖNERİLERİ HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME

Osman Gökhan Hatipoğlu^{*1}; Duygu Aksu²

^{1*}Sorumlu Yazar, Yozgat Bozok Üniversitesi, Türkiye, gokhanhat@yahoo.com; **ORCID:** 0000-0001-9048-3090

²Bağımsız Araştırmacı, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Türkiye, duygaksu@gmail.com; **ORCID:** 0000-0002-8603-9074

Özet: Bu çalışma Türkiye'nin göç yönetimi yapısındaki çok aktörlü işleyiş doğrultusunda, göç dinamiklerinin nasıl yönetilmesi gerektiğini ve olası bir Göç veya Göç ve Entegrasyon bakanlığının gerekliliğini tartışmaktadır. Çalışmanın birincil amacı, Türkiye'nin göç yönetimindeki mevcut idari örgütlenmesini analiz ederek, Göç İdaresi Başkanlığı odaklı ancak çok aktörlü olarak işleyen yapılanmanın alternatiflerini ortaya koymak ve yeni bir bakanlık kurulmasının gerekliliğini incelemektir. İkincil olarak ise dünyadaki örnekler üzerinden karşılaştırmalı bir analiz yapılması ve böyle bir bakanlığın kurulması için yapılabilecek çalışmalar için bir referans noktası oluşturulması hedeflenmiştir. Araştırmada ilk olarak Türkiye'de göç yönetiminde yer alan aktörler, mevcut kurumsal yapılar ve olası idari/yapısal seçenekler ulusal ve uluslararası literatür de göz önüne alınarak karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu doğrultuda AB ülkelerinde ve dünyada göç yönetimi hakkında kurumsal farklı deneyimleri olan ülkelerde göç ve/veya entegrasyon dinamiklerinin idari olarak hangi yapılar aracılığı ile yönetildiği analiz edilmiştir. Daha sonra Türkiye'nin mevcut göç yönetimi ve politikaları ile ilgili olarak, literatür taraması ve bibliyometrik analiz yöntemleri kullanılarak, göç yönetimine dair Türkiye'de yapılan akademik çalışmaların genel bir analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda göç konulu çalışmaların daha çok göçün betimlenmesine ve etkilerine odaklandığı ve göç yönetimi ile ilgili çalışmaların ise sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonucunda Göç İdaresi Başkanlığı odaklı mevcut işleyiş için yapısal revizyon seçenekleri olduğu da not edilerek, bir Göç veya Göç ve Entegrasyon Bakanlığı kurulabileceği sonucuna varılmıştır. Türkiye'de bir Göç ve Entegrasyon bakanlığının ihdas edilmesi göç yönetimi için potansiyel olarak etkin bir alternatiftir ve ülkenin önceki bakanlık kurulması deneyimlerinden yararlanarak kapsamlı ve rasyonel bir planlama dahilinde gerekli fizibilite çalışmalarının yapılarak karar vericilere bu seçeneğin sunulması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göç Yönetimi, Stratejik Yönetim, Göç İdaresi Başkanlığı ve Göç Bakanlığı

JEL Kodu: H83, J18, J68, 015

MANAGING MIGRATION DYNAMICS IN TÜRKİYE: AN ASSESSMENT OF THE NECESSITY OF ESTABLISHING A MINISTRY AND OTHER INSTITUTIONAL OPTIONS

Abstract: In line with the multi-actor functioning of Türkiye's migration management structure, this study discusses how migration dynamics should be managed and the necessity of a possible Ministry of Migration or Ministry of Migration and Integration. The primary aim of the study is to analyze Türkiye's current administrative organization in migration management, to present alternatives to the current multi-actor structure centered on the Directorate of Migration Management, and to examine the necessity of establishing a new ministry. Secondly, it aims to make a comparative analysis based on examples from around the world and to establish a reference point for the studies that can be carried out for the establishment of such a ministry. Firstly, the actors involved in migration management in Türkiye, existing institutional structures, and possible administrative/structural options are analyzed comparatively by considering the national and international literature. In this direction, the structures through which migration and/or integration dynamics are administratively managed in EU countries and countries with different institutional experiences on migration management have been analyzed. Then, a general analysis of the academic studies on migration management in Türkiye has been made by using a literature review and bibliometric analysis methods about Türkiye's current migration management and policies. As a result of this analysis, it has been concluded that studies on migration are mostly focused on the description and effects of migration, and studies on migration management are limited. The study concluded that a Ministry of Migration or a Ministry of Migration and Integration could be established, noting that there are structural revision options for the current functioning centered on the Directorate of Migration Management. The establishment of a Ministry of Migration and Integration is a potentially effective alternative for migration management in Türkiye and it is

important to present this option to decision-makers by conducting the necessary feasibility studies within a comprehensive and rational planning by utilizing the country's previous experiences of establishing ministries.

Keywords: Migration, Migration Management, Strategic Management, Directorate of Migration Management and Ministry of Migration

JEL Code: H83, J18, J68, 015

Licence: This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

Giriş

Türkiye, son yıllarda küresel ve bölgesel istikrarsızlıkların etkisiyle göç hareketlerinin merkez üssü haline gelmiştir. Ulusal sınırları aşan bu dinamikler, göç yönetimini sadece bir güvenlik bürokrasisi meselesi olmaktan çıkarıp, ülkenin sosyo-ekonomik dokusunu ve toplumsal uyumunu şekillendiren en temel politika alanlarından biri haline getirmiştir. Göç süreci; yerleşim, iş gücü piyasasına katılım, sosyal hizmetlere erişim ve ulusal güvenliği kapsayan çok boyutlu bir fenomen olarak, merkezi ve yerel düzeyde radikal bir idari yapılanma ihtiyacını doğurmaktadır. Bu sebeple göç ve göç yönetimi meselesi sadece finansal açıdan yönetilmesi gereken bir olgu olmamakla beraber; toplumsal, sosyo-ekonomik ve toplumsal dinamikleri derinden etkileyerek kırılmalara sebep olacak önemli bir husustur (Uzunparmak, 2023: 571). Bir başka ifadeyle göç yönetimi, göçmenlerin ve mültecilerin yerleşim, entegrasyon, iş gücü piyasasına dahil olma ve sosyal hizmetlere erişim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayan ve ulusal güvenliğe dair, ekonomik ve sosyal problemlerin de yönetim ve denetimini kapsayan bir süreçtir. Bu süreç aynı zamanda göç yönetiminin sadece fiziksel bir yerleşim meselesi olmadığını göstermekle beraber, veri yönetimi ve dijital takip sistemlerine olan ihtiyacı da artırmaktadır. Göçmenlerin haklarının korunmasını, dijital olarak kitlesel açıdan takip edilmesi ve toplumsal uyum süreçlerinin yönetilmesini hedefleyen bu süreç, merkezi yönetimdeki kamu kurum ve aktörleri kadar, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar tarafından da şekillendirilmektedir.

Türkiye’de göç yönetiminden sorumlu olan temel kurum, Göç İdaresi Başkanlığı’dır. Bu başkanlık İçişleri Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet göstermekte olup, göçmenlerin kabulü, kaydı, barınma, entegrasyon ve dönüşüm gibi konularda hizmet sunmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024:14-18). Türkiye, 2011’den itibaren Suriyeli sığınmacıların ülkeye gelmesiyle ciddi bir göç krizine girmiş ve bu süreç, mevcut göç yönetim mekanizmalarının etkinliğini sınamıştır. Bu doğrultuda, göç yönetiminin etkinleştirilebilmesi için çeşitli düzenlemeler ve yeni yapısal öneriler gündeme gelmiş ve Göç İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Ancak 2011 sonrası derinleşen göç krizi, mevcut mekanizmaların etkinliğini sınamış; İçişleri Bakanlığı’na bağlı hiyerarşik yapı, kurumun bütçe, personel ve koordinasyon kapasitesi üzerinde sınırlayıcı etkiler yaratmaya devam etmiştir. Bu çalışmanın ana eksenini; mevcut çok aktörlü ve parçalı göç yönetimi yapısının, stratejik bir karar alma merkezi olarak müstakil bir “Göç Bakanlığı” ya da “Göç ve Entegrasyon Bakanlığı” modeline olan ihtiyacı tartışmaya açmaktadır. Bu çalışma İçişleri Bakanlığı şemsiyesi altında ihdas olunan bu başkanlık koordinasyonunda yürütülen, ancak birçok diğer kamusal aktörün de dahil olduğu Türkiye’deki göç yönetimi sistemini yapısal ve örgütsel olarak değerlendirmekte ve olası bir Göç veya Göç ve Entegrasyon Bakanlığı ihdasının bu sisteme getirebileceği potansiyel katkıları tartışmaktadır.

Türkiye’de 2011 sonrası derinleşen göç krizi, Göç İdaresi Başkanlığı’nın kurulması gibi önemli yapısal reformları beraberinde getirirse de İçişleri Bakanlığı’na bağlı mevcut hiyerarşik yapı, kurumun bütçe, personel ve koordinasyon kapasitesi üzerinde sınırlayıcı etkiler yaratmaya

devam etmektedir. Bu alışma, söz konusu yapısal sınırları kamu yönetimi perspektifiyle analiz ederek; g yönetiminin “güvenlik” parantezinden çıkarılıp “bütüncül bir kamu politikası” zeminine taşınması gerektiğini ileri sürmektedir. Araştırma kapsamında, Türkiye’de gn yönetimine dair mevcut literatürün temel yönelimleri içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Buradaki amaç, literatürdeki tüm g çalışmalarını nicel olarak listelemek değil; gn “idari ve örgütsel tasarımı” üzerine odaklanan akademik birikimin, pratik ihtiyaçları karşılama noktasındaki kurumsal zm önerilerini ve yeterliliğini sorgulamaktır. Karşılaştırmalı analizler neticesinde ulaşılan bulgular; mevcut yapının hiyerarşik kısıtlar ve koordinasyon zafiyetleri nedeniyle dinamik süreçlere müdahalede geciktiğini göstermektedir.

Bu alışma, Türkiye’nin mevcut çok aktörlü g yönetimi yapısını analiz ederek, kurumsal dönüşümün sadece bir seçenek değil, sürdürülebilir yönetim için bir gereklilik olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan incelemeler ve karşılaştırmalı analizler sonucunda; mevcut yapının koordinasyon zafiyetleri ve hiyerarşik kısıtlar nedeniyle dinamik g süreçlerine yanıt vermekte zorlandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmanın temel çıktısı olarak, Türkiye için 'Bakanlık' düzeyinde temsil ve 'müstakil bt/personel' yetkisine sahip bir yapılanmanın, g sadece bir güvenlik başlığı olmaktan çıkarıp kapsamlı bir sosyal politika alanına dnştreeği ileri sürülmektedir. Ayrıca alışma kapsamında geliştirilen dört temel senaryo analiziyle, Göç İdaresi Başkanlığı’nın mevcut statüsünün güçlendirilmesinden, yeni bir icracı bakanlık kurulmasına kadar uzanan model nerileri sunulmakta; her bir modelin avantaj ve dezavantajları idari rasyonelite açısından gereklendirilmektedir. Bu noktada çalışmanın temel çıktısı ve özgün değerini; Göç İdaresi Başkanlığı’nın statüsünün güçlendirilmesinden, icracı bir bakanlık modeline geçişe kadar uzanan dört farklı senaryonun, idari rasyonelite ilkeleri çerçevesinde gereklendirilmesi oluşturmaktadır. Sonuç olarak çalışma; müstakil bt ve personel yetkisine sahip bir bakanlık yapılanmasının, g salt bir güvenlik başlığı olmaktan çıkarıp kapsamlı bir sosyal politika alanına dnştreeğini ve sürdürülebilir yönetim için kaçınılmaz bir kurumsal dönüşüm olduğunu savunmaktadır.

Kavramsal ereve: G, G Yönetimi, G ve Entegrasyon

G, bireylerin coğrafı yer değiştirmesinin ötesinde (akır, 2011; Bayraktar, 2013); ulus devletlerin sınır rejimlerini, sosyal refah sistemlerini ve toplumsal sözleşmelerini yeniden tanımlayan ontolojik bir süreçtir. Akademik literatür, g mekansal bir hareket sınırlarından çıkararak; onu iş gücü piyasalarının esnekleşmesi, demografik dönüşüm ve kültürel hibritleşme ile i içe geçmiş çok katmanlı bir toplumsal olgu olarak tanımlar (Tümtaş ve Ergun, 2016; Szer, 2019; Keskinel ve Doğan, 2020; Eroğlu ve Kaya, 2023). Bu bağlamda g, devletin egemenlik haklarını kullandığı sınır hattından başlayarak, yerel bir mahalledeki gündelik etkileşime kadar uzanan geniş bir etki alanına sahiptir. Dolayısıyla g anlamlandırmak, sadece sayısal verilere ve istatistiki göstergelere odaklanmak değil; bu hareketliliğin yarattığı sosyo-ekonomik gerilimleri, kurumsal adaptasyon zorunluluklarını ve beraberinde getirdiği potansiyel fırsat pencerelerini bütüncül bir perspektifle analiz etmeyi gerektirir.

Söz konusu bu karmaşık yapı, modern devletin klasik hizmet sunma pratiklerini de dönüşüme zorlamaktadır. Gn bir anomali veya geçici bir kriz olarak görülmesi, kamu yönetiminin bu dinamik sürece verdiği tepkilerin yüzeysel kalmasına neden olmaktadır. Oysaki gn kalıcılık eğilimi ve toplumsal dokuya sirayet eden etkisi, yerel yönetimlerden merkezi hkmete kadar tüm idari kademelerde reaktif yaklaşımlardan sıyrılarak, proaktif bir yapılanmayı zorunlu kılan bir katalizör işlevi görmektedir. Bu kurumsal dönüşüm ihtiyaı, g olgusunun rastlantısal bir nüfus hareketi olmaktan çıkıp, sistematik bir müdahaleyi gerektiren bir yönetim alanı haline geldiğinin en somut göstergesidir. Dolayısıyla g anlamlandırmak, sadece sayısal verilere bakmak değil; bu hareketliliğin yarattığı sosyo-ekonomik gerilimleri ve

beraberinde getirdiği potansiyel fırsat pencerelerini analiz etmeyi gerektirir (Dücan, 2016; Demir, 2023).

Göçün yarattığı toplumsal ve idari meydan okumaların tek merkezden, rasyonel ve bilimsel temellerle disipline edilmesi ihtiyacı, “Göç Yönetimi” kavramını bir yönetsel zorunluluk olarak gündeme taşımaktadır. Göçün çok boyutlu karakteri; sınır güvenliğinden halk sağlığına, iş gücü piyasasının regülasyonundan sosyal uyum süreçlerine kadar uzanan geniş bir yelpazede stratejik bir eşgüdümü zorunlu kılmaktadır. Bu gereklilik, devletin katı ve geleneksel hiyerarşik yapılarının ötesine geçen, esnek, teknik açıdan uzmanlaşmış ve çok aktörlü bir yönetim modeline olan ihtiyacı perçinlemektedir.

Göç yönetimi, günümüzde rasyonalite ve strateji ekseninde şekillenmesi gereken, disiplinlerarası bir yönetim alanıdır (Çelik ve Murat, 2014; Günay vd., 2017; Kılınç, 2018). Geleneksel yaklaşımlar göçü bir sınır güvenliği ve asayiş parantezine hapsedme eğilimindeyken; modern kamu yönetimi perspektifi, süreci bütüncül bir kamu politikası olarak ele almaktadır (Aker ve Ayas, 2025; Akın ve Adıgüzel 2025). Etkin bir yönetim şeması; barınma, sağlık ve eğitim gibi temel kamu hizmetlerinin sunumunu, makro-ekonomik sürdürülebilirlik ve toplumsal barış hedefleriyle eşzamanlı yürütmek durumundadır. Bu noktada, devletin operasyonel kapasitesinin sınırlandığı alanlarda, sivil toplumun yerel saha bilgisi ile uluslararası kuruluşların normatif ve teknik desteğinin birleştirildiği çok düzeyli yönetim modelleri hayati bir işlev üstlenmektedir. Yönetim biliminin temel prensipleri uyarınca, bu sürecin başarısı; yetki çatışmalarından ve hiyerarşik hantallıktan arındırılmış, dikey ve yatay koordinasyonu güçlü bir kurumsal mimarinin inşasına bağlıdır.

Söz konusu bu karmaşık koordinasyon ihtiyacı, göçün artık idari bir birim veya genel müdürlük ölçeğini aşan bir devasa yapıya dönüştüğünü göstermektedir. Parçalı yetki dağılımı, kamu kaynaklarının verimli kullanılmasını engellemekte ve politika kararlılığını zayıflatmaktadır. Bu bağlamda, göç ve buna bağlı süreçlerin müstakil bir Bakanlık düzeyinde temsil edilmesi hem bütçe planlamasında özerklik sağlaması hem de uluslararası müzakerelerde kurumsal temsiliyet gücünü artırması bakımından kritik bir eşik olarak değerlendirilmektedir. Böyle bir kurumsal merkezleşme, sadece kontrol ve denetim mekanizmalarını güçlendirmekle kalmayacak, göçün en çetrefilli safhası olan entegrasyon politikalarının da stratejik bir zemine oturmasını sağlayacaktır.

Entegrasyon, göçün kalıcılık kazandığı evrelerde yönetilmesi en güç ve hassas halkadır. Entegrasyon, göçmenin sadece ev sahibi topluma adapte olması değil; iki tarafın da ortak bir zeminde buluşabildiği, çatışma risklerinin minimize edildiği bir süreci ifade eder (Yıldız, 2017; Şimşek 2018; Özgür, 2020). Literatürde bu sürecin başarısı, göçmenlerin kayıtlı istihdama katılım oranı ve eğitim sistemine eklemlenme hızı ile ölçülmektedir (Köroğlu, 2023; Eminoğlu, 2025). Özellikle Türkiye örneğinde görüldüğü üzere, geçici koruma statülerinden kalıcı yerleşim eğilimlerine geçiş, bu alanı bir kriz yönetimi modundan çıkarıp stratejik bir sosyal politika alanına dönüştürmüştür. Planlı ve bilimsel verilere dayalı bir entegrasyon politikasının yokluğu; gettolaşma, yeraltı ekonomisinin büyümesi ve nesiller arası yoksulluk döngüsü gibi geri dönüşü zor toplumsal maliyetlere yol açabilmektedir.

Türkiye'nin son on yılda maruz kaldığı yoğun ve heterojen göç akınları, yukarıda zikredilen kurumsal uzmanlaşma ve stratejik yönetim ihtiyacını bir varsayım olmaktan çıkarıp acil bir idari zorunluluk haline getirmiştir. Türkiye'nin bu karmaşık süreci nasıl yönettiği, hangi yasal zemin üzerinde hareket ettiği ve bu süreçte rol alan kurumsal aktörlerin hiyerarşik dağılımı, sistemin etkinliğinin ölçülmesinde temel parametrelerdir. Dolayısıyla, göçün kurumsal bir disiplin altına alınması çabalarını anlamak için Türkiye'deki göç dinamiklerinin tarihsel gelişimini ve bu dinamiklere yön veren ana aktörlerin işlevsel rollerini mercek altına almak gerekmektedir.

Türkiye’de Göç Dinamiklerinin Yönetilmesi ve Türkiye’de Göç Yönetiminin Aktörleri

Göç günümüz dünyasında ulusal ve uluslararası düzeyde önemli bir sorun ve bazı durumlarda da fırsatlar yaratan bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Niedomysl ve Fransson, 2014; Chen, 2014; Awinia, 2020; Nyamnjoh, 2021). Türkiye’de ise göç olgusu göçmen sayısının büyüklüğü ve sürekliliği nedeni ile kamu yönetiminin her alanında sorun yaratma boyutuyla öne çıkmakta ve göç yönetimi için kamu politikası üretmek ve bu politikaları yenileyerek göçün değişen dinamiklerine uyum sağlamak gittikçe zorlaşmaktadır. Ülkemizdeki göç politikalarının sorunları arasında sığınmacı krizinin yönetilmesindeki planlama yoksunluğuna ve sürdürülebilir bir göç politikasının eksikliğine işaret edilmektedir (Ertan, Kıvılcım ve Ertan Birol, 2017). Bir başka sorunlu alan ise entegrasyon politikalarının geliştirilmesinde ve yürütülmesinde ortaya çıkmaktadır. Göçle gelen büyük bir insan topluluğunun entegrasyonunu sağlamak zorlu bir süreçtir ve Türkiye’de, resmi kurumlar, sivil toplum örgütleri ve diğer girişimlerin çabalarına rağmen göçle ilgili sorunlar devam etmektedir (Aktaş, 2018). Bu sorunlu alanda sürdürülebilir politikalar üretmek kadar bunları etkin ve verimli olarak uygulamak ve yönetmek de kamu yönetimi için zorlayıcı bir ödevdir. Türkiye gibi jeopolitik konumu ve geçmişten günümüze yaşadığı göç hareketleri ve göç tecrübeleri ile öne çıkan bir ülke için, göçün yönetimi ve yönetim sürecinin etkileri oldukça kritik bir öneme sahiptir (Işıkcı, 2017; Tekir, 2019; Vardarlı vd., 2019; Çelik ve Şemşit, 2020; Dere ve Demirci, 2021; Örmeci, Güney ve Cengiz, 2023; Akarca, 2023).

Türkiye’nin göç yönetimindeki sorunlarla bürokratik alanda yenilenme ve yapısal değişiklik ihtiyacına yönelik ilk sistemli çaba 1994 yılında İltica ve Sığınma Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesiyle başlamış, 2013 yılında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş, 2014 yılında ise 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile ilk kapsamlı yasal düzenleme gerçekleştirilmiştir. Böylece uluslararası göç sorunu ile bu konudaki politika üretimi kurumsal bir yapı içinde kapsamlı bir biçimde ele alınmaya başlanmıştır. Sonrasında politika üretim süreci bu yapı içerisinde devam etmiş, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün faaliyet alanı 2018 yılı itibarıyla AFAD sorumluluğundaki Suriyeli göçmen kamplarının da devredilmesiyle büyümüştür. Bu kampların kademeli olarak kapatılması sonucunda göçmenlerin kent alanına geçmesiyle kitlesel uyum/entegrasyon sorunu daha da artmıştır (Polat, 2021: 157). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kurulmasına rağmen göç olgusunun çok boyutlu ve küresel bir sorun olmasının göç yönetimini güçleştirdiğini belirten Örselli ve Babahanoğlu’na (2016: 2069) göre uluslararası iş birliğinin yanında, Türkiye’de hem kamu kurumları arasında hem de kamu kurumları ile sivil toplum örgütleri arasında koordinasyon ve işbirliğinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu gereklilik merkezi kamu yönetiminde özellikle bakanlıklar düzeyindeki aktörlerin fazlalığı nedeni ile belirginleşmektedir.

Arslan, Öztürk ve Yağlı’ya (2023: 8-9) göre göç yönetimi sürecinde çeşitli bakanlıklar bünyesinde farklı idari birimler oluşturulmuş ve bu birimler göçle ilgili farklı alanlarda sorumluluk üstlenmiştir. Bu süreçte özellikle İçişleri Bakanlığı ve ona bağlı Göç İdaresi Başkanlığı merkezi bir rol oynamaktadır. Eğitim alanında, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde “Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı” kurulmuş ve göçmenlerin eğitim süreçlerinin yönetilmesi amacıyla faaliyet göstermektedir. Sağlık hizmetleri açısından, Sağlık Bakanlığı çatısı altında “Göç Sağlığı Hizmetleri Daire Başkanlığı” oluşturularak göçmenlerin sağlık ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmiştir. Çalışma hayatıyla ilgili konular ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı “Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü” tarafından ele alınmaktadır. Ayrıca, Dışişleri Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren “Göç, İltica ve Vize Genel Müdürlüğü” uluslararası düzeyde göç, iltica ve vize süreçlerini yönetmektedir. Bu birimler, göç yönetiminin farklı boyutlarını ele alarak koordineli bir şekilde çalışmakta ve göç sürecinin etkin bir şekilde yönetilmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca bakanlık nezdinde oluşturulan herhangi bir idari birimi bulunmayan ancak Türkiye’deki başta Suriyeliler olmak

üzere diğer geçici koruma altındakiler ve yabancılar için çeşitli politikalar geliştiren, faaliyetler organize eden Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı da aktif olarak göç yönetimi alanında görev almaktadır.

Yukarıda sıralanan aktörlerin sayısı ve farklı görev ve yetki alanları nedeniyle göç yönetimindeki kamu kurumları arasındaki koordinasyon ve iş birliği önemli olduğu kadar zorlu bir konudur. Ülkemizde göç politikalarının belirlenmesinde Cumhurbaşkanlığı nezdindeki politika kurullarının da yer alması göç yönetiminde bu defa bakanlıklardan da üst bir yönetim düzeyini devreye sokmaktadır. Bu politika kurullarının göç ile ilgili görevlerini tahlil eden Arslan ve arkadaşlarına (2023: 9) göre Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu “*Türkiye’nin göç politika ve stratejilerini belirlemek, uygulanmasını takip etmek, Göç uygulamalarını izlemek ve önerilerde bulunmak, göç alanında yapılması planlanan yeni düzenlemeleri değerlendirmek, göç politikaları ve hukuku alanında bölgesel ve uluslararası gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmelerin Türkiye’ye yansımalarını değerlendirerek raporlamak*”, Sosyal Politikalar Kurulu “*Göç ve göçmen sorunlarının çözümüne ilişkin politika önerileri geliştirmek*” ve Yerel Yönetim Politikalar Kurulu “*Göç ve iskân konularında politika önerileri geliştirmek*” ile görevlendirilmişlerdir.

Bu çok-aktörlü işleyiş ve dağınık görevlendirme göç yönetimindeki temel icra birimi olarak tasarlanmış olan Göç İdaresi Başkanlığını idari hiyerarşideki farklı basamakların her biri ile eşgüdüm içinde olmasını gerektirmektedir. Farklı yönetim düzeylerinde göç ile ilgili idari veya istişari kamu aktörlerinin sunulduğu Tablo 1 aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Türkiye’de göç yönetiminde etkin olan kamu aktörlerinin dağılımı

Yönetim Yapı	Düzei/Kurumsal	Bakanlık	Müdürlük/Başkanlık/Ofis/Alt Birim
Cumhurbaşkanlığı		Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu Sosyal Politikalar Kurulu Yerel Yönetimler Kurulu	
Merkezi Yönetim/Kabine		İçişleri Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı Sağlık Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Diğer Bakanlıklar	Göç İdaresi Başkanlığı Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı Göç Sağlığı Hizmetleri Daire Başkanlığı Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü
Yerel/Yerinden Yönetimler		Belediyeler Göç İdaresi Başkanlığı Taşra Teşkilatı Bakanlıkların Taşra Teşkilatı Sivil Toplum Kuruluşları	

Kaynak: Arslan, Öztürk ve Yağlı (2023)’dan yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Tablodan da görüleceği üzere merkezi yönetimde farklı otoriteler tarafından farklı yönetim düzeylerinde sürdürülen göç yönetimine sivil toplum kuruluşlarının ve İçişleri Bakanlığı’na doğrudan bağlı olmayan yerel yönetimlerin de dahil olması söz konusudur. Bu durum hiyerarşide bakanlık altı düzeyde olan Göç İdaresi Başkanlığı’nın her yönetim düzeyi ile etkin bir iş birliği ve eşgüdüm içinde olmasında yaşanabilecek zorlukları artırmaktadır.

Bu kurumsal kapasite ve yetki kısıtına paralel olarak mevcut yapıda Göç İdaresi Başkanlığı’nın İçişleri Bakanlığı’na bağlı bir “Başkanlık” statüsünde olması, göçün doğası gereği sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü göç; eğitim, sağlık, çalışma ve sosyal hizmetler gibi birçok bakanlığın (MEB, Sağlık, Çalışma ve Sosyal Güvenlik vb.) görev alanına

giren çok aktörlü bir süreçtir. Bir “Başkanlık” statüsünün, hiyerarşik olarak kendisinden üstte olan “Bakanlıklar” arasında etkin bir eşgüdüm sağlaması yönetim bilimi açısından zordur. Müstakil bir bakanlık, kabine düzeyinde temsil edilerek bu kurumlar arası koordinasyonu hiyerarşik bir güçle tahkim edecektir. Öte yandan, meselenin sadece hiyerarşik konumlanma ile değil, aynı zamanda mevcut bağlılık yapısının yarattığı işlevsel yoğunlukla da ilgisi bulunmaktadır.

Diğer bir sorunlu yönetsel alan ise Başkanlığın bağlı olduğu İçişleri Bakanlığı’nın çok farklı görev alanlarında örgütlenmesinden kaynaklanmaktadır. Yönetim bilim açısından idarenin işlevsel olarak uzmanlaşması ve iş bölümünün uzmanlaşmaya göre yapılması temel yönetim ilkelerinden biridir (Fayol, 1930: 20) Weberyen bürokraside de birbirine uygun bir kamu görevleri bütünü söz konusudur. Bu görevlerin ve görev alanlarının sistematik bir iş bölümüne göre dağıtılması gerekir (Gülmez, 1975: 60). Öte yandan Göç İdaresi Başkanlığı’nın bağlı olduğu İçişleri Bakanlığı, uzmanlık alanları çok farklı ve her biri farklı bürokratik süreçlerle yönetilen çok büyük alt birimlerden oluşmakta, bu durum da Bakanlığın iş yükünü hem nicel olarak büyütmede hem de nitel olarak çok fazla ayrı uzmanlığa ihtiyaç duyan bir biçimde çeşitlendirmektedir. Hatta bu durum İçişleri Bakanlığı’nda örgütsel bir reform gereksinimi de ortaya çıkarmaktadır (Gözel, 2017). Sistematik bir uzmanlaşmadan çok farklı uzmanlık alanlarının bir arada yürütüldüğü bir iş modeli ulusal güvenlik, mülki idare, nüfus işleri, afet yönetimi gibi farklı uzmanlık alanlarındaki çok çeşitli kamu görevlerinin tek bir merkezden yönetilmesini de zorlaştırmaktadır¹.

İçişleri Bakanlığı’nda idari açıdan bağlı kuruluş olarak tasarlanmış olan Göç İdaresi Başkanlığı, merkezdeki örgütlenmesinin yanı sıra taşrada da geniş bir teşkilat yapısına sahiptir. Bu yapı 81 ilde bulunan İl Göç İdaresi Müdürlükleri ve İlçe Grup Başkanlıkları, Geri Gönderme Merkezleri, Geçici Barınma Merkezleri, Kabul ve Barınma Merkezleri ile İnsan Ticareti Mağdurları Sığınma Evlerinden oluşmaktadır (G.İ.B., 2023). Ancak göç yönetiminde görev alan diğer aktörlerin fazlalığı, göç sorununun uluslararası boyutlarının getirdiği yurtiçi ve yurtdışı koordinasyon zorluklarıyla birleştiğinde, bu yaygın ve geniş teşkilatlı yapının sevk ve idaresinin kolay olmadığı öne sürülebilir.

AB Ülkelerinde ve Dünya’da Göç Yönetimi: Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme

Göç İdaresi Başkanlığı’nın önceki bölümde açıklanan geniş organizasyonel yapısının etkin bir şekilde yönetilmesi, yalnızca ulusal ölçekteki stratejilerle değil, aynı zamanda uluslararası anlaşma ve politikalarla uyumlu politikaların yürütülmesi ile mümkün olabilir. Özellikle Türkiye’nin Avrupa Birliği ile olan yakın ilişkisi ve göç politikalarının AB müktesebatına uyumlu olması gerekliliği, bu konuda önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu doğrultuda, AB’nin yeni göç mutabakatı ve müktesebatı gibi temel belgeler ve politikalar, Türkiye’nin göç yönetimi stratejilerinin geliştirilmesinde dikkate alınması gereken başlıca referanslar arasında yer almaktadır. II. Dünya Savaşından sonraki dönemden itibaren göç almakta olan AB üye ülkelerinin göçmen sayıları, nüfus oranları ve göç yönetim birimlerini gösteren bir analizin, Türkiye’nin göç yönetimindeki yapılanması ve politikaları için referans olabileceği değerlendirilmektedir. Aşağıda, AB ülkeleri genelinde bu çerçevede hazırlanmış bazı temel göç istatistiklerini ve göçü yöneten idari yapıların özetlendiği bir Tabloye yer verilmiştir.

¹ Halen İçişleri Bakanlığı örgütünde mülki idarenin örgütlediği İller İdaresi Genel Müdürlüğü, [Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü](#) gibi farklı uzmanlık alanlarına ilişkin temel hizmet birimlerinin yanı sıra ulusal güvenlikle ilişkin Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik ve Jandarmanın Komutanlıkları ile yine farklı uzmanlık alanlarına dair Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ve Göç İdaresi Başkanlığı bağlı kuruluş olarak yer almaktadır.

Tablo 2. Bazı AB ülkelerinde göç ve göçmen yönetiminde kurumsal yapılanma

AB Ülkesi	Göçmen Sayısı (1000 kişi)	Nüfus (1000 Kişi)	Her 1000 Kişi Başına Göçmen	Yönetsel Yapı (2024)	Bağlı Olduğu Bakanlık
Belçika	208,4	11620	17,9	Federal Public Service Home Affairs	İçişleri Bakanlığı
Bulgaristan	40	6840	5,8	Migration Directorate	İçişleri Bakanlığı
Çekya	347,4	10520	33,0		İçişleri bakanlığı
Danimarka	121,2	5870	20,6		Göç ve Entegrasyon Bakanlığı
Almanya	2071,7	83240	24,9		İçişleri Bakanlığı
İrlanda	157,5	5060	31,1		Adalet ve Eşitlik Bakanlığı
Yunanistan	96,7	10460	9,2		Göç ve İltica Bakanlığı
İspanya	1258,9	47430	26,5		Katılım, Sosyal Güv. ve Göç Bak.
Fransa	431	67690	6,4	Fransa'daki Yabancılar Genel Müd. (DGEF)	İçişleri Bakanlığı
Hırvatistan	58	5810	10,0		İçişleri Bak.
İtalya	411	59030	7,0		İçişleri Bak.
Lüksemburg	31,4	650	48,3		Dış İlişkiler ve Avrupa İlişkileri Bakanlığı
Hollanda	326,8	17590	18,6		Adalet ve Güvenlik Bakanlığı
Avusturya	201,6	8980	22,4		İçişleri Bak.
Finlandiya	50	5550	9,0		İçişleri Bak.
İsveç (***)	102,4	10450	9,8	Üç Farklı Alt Birim	Adalet Bakanlığı

Kaynak: Eurostat (2024) ve ülkelerin hükümet bilgilerinin sunulduğu resmî web (ülke) sayfalarından yararlanılarak oluşturulmuştur. (***) 2007-2010 Entegrasyon ve Cinsiyet Eşitliği Bakanlığı

Tablo 2 çeşitli Avrupa Birliği ülkelerinin göçmen sayıları, nüfusları, her bin kişi başına düşen göçmen oranları ve göç yönetimi ile ilgili idari yapılanmalarını göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, ülkelerin göçmen nüfusu ile toplam nüfusu arasında değişken oranlar görülmektedir ve bu oranlar, ülkelerin göç yönetiminde tercih ettiği idari yapılanma unsurlarına yansımaktadır. Göçmen oranı ile nüfus ilişkisine bakıldığında, Lüksemburg, her 1.000 kişi başına 48,3 göçmen oranı ile en yüksek göçmen yoğunluğuna sahip ülke olarak dikkat çekmektedir. Çekya, her 1.000 kişi başına 33,0 göçmen oranıyla yüksek göçmen yoğunluğuna sahip bir diğer ülkedir. Göçmen sayısının toplam nüfusa göre düşük olduğu Bulgaristan gibi ülkelerde ise bu durum göçmen çekme kapasitesinin düşük olması veya daha kısıtlayıcı bir göç politikaları uygulaması ile ilişkili olabilir. Fransa ve İtalya gibi büyük nüfusa sahip ülkelerde göçmen oranları sırasıyla 6,4 ve 7,0 olarak görünmektedir. Bu ülkelerde

göçmen sayıları nicel olarak büyük olsa bile genel nüfusa olan oranları diğer Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında daha düşüktür.

Tablo 2’de görülen çeşitlilik, AB üyesi ülkelerin göç yönetimi konusunda birbirinden farklı yaklaşımlar benimsediğini ve bu yaklaşımları, kendi sosyo-politik, ekonomik ve kültürel dinamiklerine göre şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Her ülkenin göç yönetimi modeli, kendi tarihsel deneyimleri, demografik yapısı, göçmen profili ve politik önceliklerine göre farklılaşmakta, bu da ortak bir Avrupa göç politikası oluşturulmasını güçleştirmektedir. Bu durum, Türkiye gibi AB ile yakın ilişkileri olan ve göç konusunda önemli bir geçiş ve hedef ülkesi konumunda bulunan ülkeler için dikkat çekici bir referans noktası oluşturmaktadır. Türkiye’nin, AB ülkelerinin göç yönetimindeki bu farklılaşan modellerini incelemesi, kendi göç politikalarını geliştirme ve daha etkin hale getirme sürecinde faydalı bir kaynak sağlayabilir. Özellikle, entegrasyon politikaları, düzensiz göçle mücadele ve uluslararası iş birliği gibi alanlarda, AB ülkelerinin deneyimlerinin analiz edilmesi ve göçü yöneten idari birimlerin karşılaştırılması yararlı olabilecektir.

AB ülkelerinde göç yönetiminde kullanılan idari yapı ve bunların Bakanlık bağlantılarına bakıldığında, çoğu ülkede göç yönetiminin İçişleri Bakanlığı’na bağlı birimlerde sürdürüldüğü görülürken; İspanya’da göç yönetimi için, “Katılım, Sosyal Güvenlik ve Göç Bakanlığı” adında bir bakanlık ihdas edilmiş olduğu görülmektedir. Bu, İspanya’nın göç konusuna daha bütüncül bir sosyal politika perspektifinden yaklaştığını göstermektedir. Danimarka’da da göç yönetimi, “Minister for Immigration and Integration” (Göç ve Entegrasyon Bakanlığı) adı altında ayrı bir bakanlık tarafından yürütülmektedir. Bakanlığın adından da anlaşılacağı gibi, Danimarka’nın göçmenlerin entegrasyonunu politika önceliklerinden biri olarak kabul ettiğini anlaşılmaktadır. Özgün yapılanmalar açısından Tabloya bakıldığında, İsveç’te Adalet Bakanlığı altında üç farklı Alt Birim/Bağlı Kuruluş tarafından göç yönetimi sağlanmaktadır. Bu alt birimlerin varlığı, İsveç’in göç yönetiminde uzmanlaşmış ve ayrıntılı bir kurumsal yapı benimsediğini göstermektedir. Lüksemburg’da göç yönetimi “Dış İlişkiler ve Avrupa İlişkileri Bakanlığı”na bağlıdır; bu yapılanma, göç politikalarının dış ilişkiler ve AB politikaları ile güçlü bir ilişkiye sahip olduğuna işaret etmektedir.

Danimarka, İspanya ve Yunanistan gibi ülkeler, göçün karmaşıklığı karşısında “Göç ve Entegrasyon” veya “Göç ve İltica” bakanlıkları kurarak kurumsal uzmanlaşmaya gitmişlerdir. Türkiye’nin de bu küresel örnekler doğrultusunda, İçişleri Bakanlığı’nın geniş ve çeşitli görev alanından (nüfus, afet, güvenlik vb.) göçü ayırarak uzmanlaşmış bir yapı kurması, operasyonel etkinliği artıracaktır. Türkiye’nin AB ülkelerindeki bu çeşitlenmiş idari yapıları birer model olarak dikkate alması, göç yönetimini salt bir “güvenlik” meselesi olmaktan çıkarıp “sürdürülebilir bir toplumsal politika” zeminine oturtması açısından kritik öneme sahiptir. Türkiye’nin mevcut göçmen nüfus yoğunluğu ve jeopolitik konumu dikkate alındığında; İspanya örneğindeki gibi sosyal güvenlik ve katılım odaklı ya da Danimarka örneğindeki gibi entegrasyonu merkeze alan müstakil bir kurumsal yapılanmaya gidilmesi, koordinasyon eksikliklerini giderecektir. Bu tür bir idari dönüşüm, göçün sadece sınır yönetimi boyutuyla değil; eğitim, istihdam ve sosyal uyum gibi çok boyutlu süreçlerinin de uzmanlaşmış birimlerce, rasyonel ve uzun vadeli stratejilerle yönetilmesini rasyonelleştirecektir. Dolayısıyla, Türkiye’nin AB örneklerinde görülen bu kurumsal uzmanlaşma ve 'bakanlık düzeyinde temsil' modellerini kendi yerel dinamiklerine uyarlaması hem kamu düzeninin korunması hem de toplumsal barışın sürdürülebilirliği için stratejik bir gereklilik arz etmektedir.

Avrupa’da göç yönetimi için ülkelerin kendi kamu yönetimi sistemleri içinde farklı kurumsal yapılanmaları tercih ettiği başka örnekler de mevcuttur. Örneğin International Centre for Migration Policy Development (ICMPD) 2019 Yılı Raporu Almanya’da, kamu yetkililerine göç ve entegrasyon konusunda danışmanlık yapmada temel bir role sahip olan Federal Göç, Mülteciler ve Entegrasyon Komiserliğinin Başbakanlık bünyesinde yer aldığını belirterek, bu

yapının, göç meselesinin farklı yönetsel düzeylerle kesişen ve bunlarla sürekli koordinasyon gerektiren doğasına ve işlevine hizmet ettiğini vurgulamaktadır (ICMPD, 2019). Aslında AB üyesi ülkelerde göçmen entegrasyonuna yönelik çalışmalar, göç ve iltica konularıyla birlikte özel bakanlık veya İçişleri Bakanlıklarına bağlı daireler düzeyinde yürütülmektedir. Bir kısmı Tabloda sunulan bu kurumlar ülkelere göre farklılık göstermektedir.

Göç politikalarının Türkiye'ye doğrudan yansımalarının olduğu (Güleç, 2020), AB ülkeleri arasında örnekler arasında göç yönetiminde bakanlık yapısını tercih eden ülkeler olabildiği gibi (İngiltere Göç Devlet Bakanlığı, Yunanistan Göç ve İltica Bakanlığı ve İspanya Çalışma, Göç ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı), İçişleri veya diğer bakanlıklara bağlı kurumların da göç yönetimini sürdürdüğü ülkeler de vardır. Bu ülkeler ve örnekleri arasında Hollanda Göç ve Vatandaşlık Dairesi, Fransa Göç ve Entegrasyon Ofisi, Avusturya Federal Yabancılar ve Sığınma Dairesi, İtalya İçişleri Bakanlığı, Sivil Özgürlükler ve Göç Dairesi yer almaktadır. Aslında Fransa göç işlerini yönetmek için 2007 ayrı bir bakanlık kurmuşsa da (Simon, 2012) bu yapılanmadan vazgeçmiş ve adı geçen bakanlık kapatılarak işlevleri tekrar diğer hükümet kurumlarına devredilmiştir. Bakanlık aracılığı ile göç yönetimini deneyip vazgeçen bir örnek olan Fransa'nın yanı sıra İsveç'in de Adalet Bakanlığı çatısı altında kendi bir bakanlık olmayan ama ayrı bir göç bakanına bağlı İsveç Göç Ajansı teşkilatı ile göç işlerini yönetmek için özgün bir model geliştirdiğini göstermektedir (Government of Sweden,2024). Tablodaki örnekler arasında sayılan Yunanistan Suriye iç savaşı ile ülkesine veya ülkesi üzerinden Avrupa'nın diğer ülkelerine artarak yönelen göçü yönetebilmek için 2020 yılında göçmenlik ve iltica işlerinin önceden bağlı olduğu Yurttaş Koruma Bakanlığı'ndan ayrı olarak Göçmen ve İltica Bakanlığı adı altında ayrı bir bakanlık kurma gereği duymuştur (European Commission, 2023).

Esasen göç ile kurulan birer göçmenler ülkesi olan Avustralya, ABD ve Kanada ise farklı yönetsel yapılarla göç işlerinin yönetmeyi tercih etmektedir. Kanada göç işlerini ayrı bir bakanlık aracılığı ile sürdürmektedir. Ancak Kanada da göç bakanlığı dışında göçmen ve mülteci politikalarını belirleyen ayrı bir bağımsız üst kurulun da olduğu görülmektedir (IRB, 2024). Avustralya İçişleri Bakanlığı içinde yürüttüğü göç yönetimi için 1945 yılında ayrı bir bakanlık kurmuş ve göçmenlik işlerini o tarihten bu yana isimleri değişmekle beraber bakanlık düzeyinde yönetilmektedir (Australian Government, 2017). Bakanlık sayısının kıta Avrupası'na göre az olduğu ABD ise göç işlerini 1891'den bu yana Başkan'ın önerisi ve Senato'nun ataması ile yönetilen bir kurum olan Birleşik Devletler Vatandaşlık ve Göçmenlik Hizmetleri Ofisi aracılığı ile yürütmektedir (USCIS, 2024).

Ürdün'ün de farklı göçmen grupları için biri bakanlık biri müdürlük olan iki yapıyı tercih etmesi aslında her ülkenin kendi kurumsal çözümünü geliştirirken esneklik gösterebilmesi açısından tipiktir. Ürdün'de 2014 yılında Suriye İç Savaşı ile artan mülteci işlerini idare etmek üzere İçişleri Bakanlığı Kamu Güvenliği Müdürlüğü'ne bağlı ayrı bir Suriyeli Mülteci İşleri Müdürlüğü kurulmuştur (Jordan Syrian Refugees Directorate, 2024). Ürdün diğer siyasi sorunlarla birlikte o dönem ülkesine yönelen Filistinli mülteciler için 1988 yılında bir Filistin İşleri Bakanlığı kurmuş (Department of Palestine Affairs) ancak Suriyeli göçmenler için İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir müdürlük oluşturmuştur (Jordan Syrian Refugees Directorate, 2024).

Türkiye'de göç yönetimi halihazırda Belçika, Bulgaristan, Almanya, Fransa, Hırvatistan gibi AB ülkelerine benzer bir şekilde İçişleri Bakanlığı sevk ve idaresi altında yürütülmektedir. Bununla birlikte birçok ülkede göç yönetimi için ayrı bakanlıkların kurulmuş olduğu, bir kısmında entegrasyon dahil göçle ilgili birçok politikanın bir arada yürütüldüğü bütünleşik veya bağımsız ofislerin veya dairelerin de devreye girdiği esnek modellerin de tercih edilebildiği de vakidir. Bir sonraki bölümde inceleneceği üzere Türkiye'de göç ve göçe bağlı politika sorunlarının yoğunlukla gündeme gelmesi nedeniyle ulusal literatürde de mevcut göç yönetimini güçlendirmek ve eksikliklerini gidermek üzere yeni bir yapılanma ihtiyacı ve önerileri sıklıkla ifade edilir olmuştur.

Türkiye’de Göç ve Entegrasyon Yönetimi Sorunları ve Göç Bakanlığı Tartışmalarına Teorik ve Pratik Yaklaşımlar: Literatür İncelemesi ve Metodolojik Çerçeve

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, Türkiye’de göç yönetiminin mevcut yapısının değerlendirilmesi ve olası bir Göç veya Göç ve Entegrasyon Bakanlığı kurulmasının gerekliliğinin incelenmesi amacıyla nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sürecinde birden fazla yöntem benimsenerek, göç yönetimi alanında bir analiz gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın temel tekniklerinden biri literatür taraması olup, göç yönetimi konusunda yapılan ulusal ve uluslararası akademik çalışmalar incelenmiştir. Bu kapsamda, Türkiye’nin mevcut göç politikaları, kurumsal yapılanmaları ve yönetsel süreçleri ele alınmış; aynı zamanda farklı ülkelerde uygulanan göç yönetimi modelleri incelenerek karşılaştırmalı bir çerçeve oluşturulmuştur.

Buna ek olarak, karşılaştırmalı bir yaklaşım benimsenerek, Türkiye’deki göç yönetimi uygulamaları, Avrupa Birliği üye ülkeleri ve diğer uluslararası örneklerle kıyaslanmıştır. Bu bağlamda, göç politikalarının idari ve kurumsal yapılanmalar açısından nasıl şekillendiği, hangi ülkelerin bağımsız bir göç bakanlığına sahip olduğu, hangi ülkelerin göç yönetimini farklı bakanlıklar altında yürüttüğü gibi unsurlar ele alınmıştır.

Ayrıca, bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak Türkiye’de göç yönetimi alanında yapılan akademik çalışmaların dağılımı ve eğilimleri değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, DergiPark veri tabanı üzerinden 2014-2024 yılları arasını kapsayan bir tarama gerçekleştirilmiş, “göç”, “göç politikaları”, “göç yönetimi”, “entegrasyon” gibi anahtar kelimeler temelinde yayımlanan çalışmaların sayısal verileri analiz edilmiştir. Bu analiz, göç yönetimine ilişkin akademik çalışmaların hangi konulara odaklandığını ve literatürdeki boşlukları ortaya koyarak, çalışmanın özgün katkısını belirlemeye yardımcı olmuştur.

Son olarak, politika analizi yöntemi çerçevesinde Türkiye’de mevcut göç yönetimi yapısının etkinliği değerlendirilmiş, idari işleyişte yaşanan sorunlar ve bunlara yönelik alternatif çözüm önerileri tartışılmıştır. Göç yönetiminde rol alan kamu kurumları arasındaki koordinasyon eksiklikleri, entegrasyon süreçlerinde karşılaşılan zorluklar, bütçe ve kaynak yönetimi gibi kritik unsurlar ele alınarak, Göç Bakanlığı kurulması durumunda ortaya çıkabilecek olası avantajlar ve dezavantajlar analiz edilmiştir.

Araştırmanın Bulguları

Türkiye’de göç konusundaki akademik çalışmalar, göç sorunun belirginleştiği 2011 yılından (Suriye İç Savaşı) sonra önemli bir artış göstermiştir. DergiPark üzerinden yapılan 2014-2024 aralığını kapsayan 10 yıllık bir taramada ise sırasıyla *göç*, *göç sorunu*, *göç politikaları*, *göç politikası*, *göç idaresi*, *göç yönetimi* ve *entegrasyon* anahtar kelimeleri kullanılmış ve elde edilen sonuçlar aşağıda tablo olarak sunulmuştur. Göç terimi diğer sosyal bilimlerde ve fen bilimlerinde de insan göçü dışında anlamlarla kullanılabildiği için arama daraltılmış kavramlar üzerinden yapılmıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 3’te görüldüğü üzere “Göç idaresi” konusundaki çalışmalar, “göç” konusuna kıyasla oldukça az sayıdadır. Toplamda sadece 67 makale yayımlanmıştır. Göç İdaresi tamlamasındaki *idare* kelimesi günümüz Türkçesinde *yönetim* kelimesine özdeş olarak kullanımı tercih edilmediğinden Göç İdaresi Başkanlığı’nı odak alan makalelerdir. Tablo dipnotunda da belirttiği üzere Tabloya dahil edilmeyen sığınmacı ve mülteci anahtar kelimelerinin başlıklarında yer alan araştırmalar da mevcuttur. Bu veriler de dikkate alındığında Türkiye’de yapılan çalışmaların çoğunlukla göç sorununun kendisine odaklandığı, yönetimine ve politikalarına ilişkin araştırmaların görece olarak az olduğu söylenebilir. Bir başka deyişle

göçün nasıl yönetileceğine dair araştırmalar araştırma evreninde daha sınırlı bir yer kaplamaktadır.

Tablo 3. DergiPark istatistiklerine göre göç kavramı ile ilgili Türkiye'de üretilen araştırma makaleleri (*)

Anahtar Kelime/Yıl	Göç	Göç Sorunu	Göç Politikaları	Göç Politikası	Göç İdaresi	Göç Yönetimi	Entegrasyon (**)
2014	245	2	2	1	1	-	-
2015	265	1	6	6	-	-	-
2016	354	4	8	4	-	-	-
2017	460	4	8	7	9	-	2
2018	621	2	14	8	5	-	1
2019	674	2	10	10	9	-	-
2020	744	6	8	4	7	10	3
2021	854	3	17	9	9	4	1
2022	303	1	11	11	4	13	1
2023	935	3	24	20	16	20	-
2024	607	3	17	11	7	9	2
TOPLAM	6062	31	125	91	67	56	10

(*) Sığınmacı ve Mülteci anahtar kelimeleri ile yapılan aramalardaki sonuçlar dahil edilmemiştir

(**) Türkiye için olan sonuçlar ayrıştırlarak kullanılmıştır.

Tablodan çıkarılabilecek bir başka sonuç ise 10 yıllık bir analiz hedeflenmiş olsa da “göç yönetimi” konusundaki çalışmaların 2020 yılında başladığı ve özellikle son 5 yılda akademik alanda kendine yer bulduğu görülmektedir. Tabloda verilmemiş olmakla beraber Türkiye’de tematik olarak göç üzerine yayın yapan tek akademik derginin “Göç Araştırmaları Dergisi” olduğu not edilmelidir. Sonuç olarak göçün yönetimi, göç politikaları ve göçü yöneten kurumlar konusunun Türkiye’deki akademik çalışmalarda hâlâ gelişmekte olan alanlar olduğu görülmektedir. Literatürde bu alanlarda bir eksiklik olduğu ileri sürülebilir ki, söz konusu eksiklik bu çalışma için de güdüleyici olmuştur.

Tablo 3’ten de özet olarak yorumlandığı gibi literatürde göç ve entegrasyon süreçlerinin genel analizlerine rastlanmasına rağmen, *göç yönetimini yöneten kurumlar düzeyinde ele alan ve/veya muhtemel bir göç bakanlığı önerisinden bahseden çalışmaların* sınırlı olduğu görülmektedir. Bu sınırlı sayıdaki çalışmalardan birinde Uçman ve Özmen (2017) açıkça ismini de vererek diğer bakanlık ve kurumlardan yetki devri olarak kurulabilecek bir “Göç ve Vatandaşlık İşleri Bakanlığı” önermekte ve bunun göç ve vatandaşlık alanlarındaki çok başlılığı ortadan kaldıracığını savunmaktadır. Yazarlara göre bakanlık düzeyindeki bir örgütlenme icrai karar alma, politika oluşturma ve bürokratik hayatta etkinlik açısından iyi olacak ve farklı alanlarda gereken koordinasyon görevi böylelikle yerine gelebilecektir (2017: 215-217). Kandemir ise (2018:100) Kanada ile karşılaştırmalı olarak yaptığı çalışmasında hükümetin göçmen ve mültecilere yönelik uygulama ve politikaları daha sistemli bir şekilde yürütülmesi için bakanlık düzeyinde kurumsallaşmaya ihtiyaç olduğunu belirtmekte ve Kanada’nın Federal Göçmen Bakanlığına benzer bir bakanlığın Türkiye’de oluşturulmasını önermektedir. Göç İşlerinin yönetimine dair çeşitli görevlerin birçok bakanlığa dağıtılmış olduğunu belirten Aslan ve arkadaşları (2023: 9) ise “Türkiye’de Göç Bakanlığı adıyla doğrudan göç konusunda tek ve en etkin bir bakanlık birimi bulunmadığını” özellikle vurgulamaktadır.

Tepealtı (2020: 283), Türkiye’deki sığınmacı sayısının ve onların mevcut sorunlarının fazlalığından hareketle “*Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesindeki yapılanma yeterli mi?*” yoksa “*Göç ve Entegrasyon Bakanlığı*” adı altında müstakil bir bakanlık kurmanın zamanı gelmiş midir? Ya da Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yeniden yapılandırılarak

sorumluluk alanı göç ve sosyal politikalar olan yeni bir bakanlığa dönüştürülmeli midir?” sorularını gündeme getirmektedir. Göçlerin yoğunluğu ve sürekliliğine değinen Tepealtı (2020: 283), Türkiye’deki sığınmacı sayısının fazlalığı ve mevcut sorunların büyüklüğü nedeniyle göç yönetiminin mevcut yapısının yeterliliğini sorgulamakta ve bağımsız bir “Göç ve Entegrasyon Bakanlığı” kurulmasını veya Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın göç ve sosyal politikalar alanında yeniden yapılandırılmasını önermektedir. Ayrıca, başka bir çalışmada (2019: 138), göç yönetiminin bakanlık seviyesine çıkarılmasının bütçe, personel ve kurumsal kapasiteyi artırarak sorunların daha hızlı ve etkin çözülebileceğini savunmaktadır. Albayrak’a (2017) göre ise mevcut durumda göç yönetiminin İçişleri Bakanlığı’na bağlı olmasını yönetici kadrolarına mülki amirler atanmasına neden olmakta, böylece yönetim göçte uzmanlaşmış kariyer gruplarına kapanmakta ve kurum bakanlığın gölgesinde kalmaktadır.

Yukarıda yer alan çalışmalarda özellikle vurgulandığı gibi ve literatürde yer alan diğer çalışmaların bir bölümünde de ortak bir anlayış olarak, Türkiye’de göç yönetimi için yeni politika ve yaklaşımların gerekli olduğu (Arslan, Öztürk ve Yağlı, 2023) veya göç yönetiminin etkinleştirilmesi için bir Göç Bakanlığı’nın kurulması gerektiği ve bu bakanlığın göç yönetiminde merkezi ve etkin bir aktör haline gelmesi gerektiğini vurgulanmaktadır (Sayın, Usanmaz ve Alangiri, 2016; Kaya ve Çolakoğlu, 2020). Bu çalışmalar, göç politikalarının daha sistematik ve koordineli bir şekilde ele alınmasının gerekliliği üzerinde durmakla beraber, genellikle Göç Bakanlığı kurulması gerektiği fikrine doğrudan odaklanmamış olup, daha çok göç sorununu farklı perspektiflerden ele alırken bakanlık kurulması fikrini öneriler bölümünde sunmuş oldukları belirtilmelidir. Göç veya Göç ve Entegrasyon Bakanlığı’nın kurulması yönünde literatürde nasıl ve ne şekilde olacağına değinilmemiş. Bu sebeple Türkiye’de göç yönetimi için yönetimin temel fonksiyonlarına göre yararlı olabilecek ve devletin idari teşkilatı dikkate alınarak geliştirilen 4 farklı idari yapılanma önerisi aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4. Türkiye’de göç yönetimi için yönetim fonksiyonlarına göre değerlendirilmiş idari yapılanma önerileri

ÖNERİLER	Yönetim Fonksiyonlarına (*) Göre Avantajlar ve Dezavantajlar (**)						
	Planlama	Örgütlenme	Personel	Sevk ve İdare	Eşgüdüm	Bütçeleme	Hiyerarşi
1. Göç Bakanlığı'nın Kurulması	AA	A	D	A	A	AA	A
2. Göç ve Entegrasyon Bakanlığı'nın Kurulması	A	A	D	AA	AA	A	AA
3. Göç İdaresi Başkanlığı'nın İlgili Kuruluş Olarak Düzenlenmesi (Cumhurbaşkanlığı'na Bağlı)	A	D	A	D	DD	D	A
4. Göç İdaresi Başkanlığı'nın Mevcut Yapısının Hukuki ve İdari Olarak Güçlendirilmesi	D	DD	A	D	D	D	D

(*) POSDCORB Atıf fonksiyonlarına Weberian bürokrasinin temel ilkelerinden olan hiyerarşi eklenmiştir.
(**) Avantajlı (A), Daha Avantajlı (AA), Dezavantajlı (D), Daha Dezavantajlı (DD).

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Not: Tablo 4’te yer alan öneri ve değerlendirmeler sonuç ve öneriler başlığı altında sunulmuştur.

Yeni Bir Bakanlık Kurulmalı Mı?: Göç ve Entegrasyon Bakanlığı Kurulması Seçeneği Hakkında Araştırma Gereklilikleri

Göçü yöneten kurumsal yapıların çok-boyutlu göç gerçekliğini yansıtmalarını sağlamak sağlıklı ve sürdürülebilir bir göç yönetimi için önemli bir gerekliliktir. Bu örgütsel gerekliliğin altını çizen uluslararası bir raporda bu kurumsal yapıların, göç politikasının gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olduğu vurgulanmaktadır (ICMPD, 2019: 69). Mevcut yapılar, kurumlar arası koordinasyon ve karar verme mekanizmalarının yürürlükte olmasını sağlayarak, göç konularına

müdahalede bütünleşik bir hükümet tepkisi verilmesini kolaylaştırmalıdır. Bu tepki hem ilgili alanlardaki politikalarla ilgilenen ilgili kurumlarla koordinasyonu hem de küresel, bölgesel ve yerel düzey dahil olmak üzere diğer yönetim düzeyleri ile koordinasyonu içermelidir. Türkiye’de Göç İdaresi Başkanlığının böyle bir koordinasyonu sağlayabileceğine ve yeterince güçlü olmadığına dair endişeler taşıyan ve göçü yöneten kurumsal yapının da ayrı bir bakanlık olması gerektiğini savunan çalışmalara önceki bölümde değinilmiş olmakla beraber, bu kez bir bakanlık kurulmasına dair gerekliliklerin özet bir analizine yer verilmektedir.

Yeni bir bakanlık ihdas edilmesinin gerekliliğini veya mevcut modelin yeterli olup olmadığını değerlendirmek, göç yönetiminin mevcut ihtiyaçlarını ve uzun vadeli hedeflerini anlamak açısından kritik öneme sahiptir. Türkiye’de göç ve entegrasyon süreçleri, yalnızca göçmenlerin bireysel uyum sorunlarıyla değil, aynı zamanda toplumsal uyumun sağlanması ve kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulmasıyla da yakından ilişkilidir. Bu bağlamda, mevcut idari yapının koordinasyon kapasitesi, kaynak yönetimi, politika oluşturma süreçlerindeki etkinliği, entegrasyona yönelik uygulamaları ve diğer saha uygulamalarındaki başarısı gibi unsurlar analiz edilmelidir. Böyle bir analizde öncelikle politika yapıcı aktörlerle, Göç İdaresi Başkanlığı başta olmak üzere göç yönetiminin icrasında yetki ve sorumluluğu olan bürokratlarla ve saha personeli ile mülakat ve anket dahil elverişli bütün bilimsel araştırma teknikleri kullanılarak analize elverişli ve yeterli verinin toplanması gereklidir. Özellikle artan göç dinamikleri karşısında mevcut modelin esneklik ve adaptasyon kapasitesinin sınırları ölçülmeli ve işleyişinde yaşanan sorunlu alanlar tanımlanmalıdır.

Mevcut işleyişi ele alan bazı akademik çalışmalara göre Türkiye’nin göç yönetimi ve göç politikalarını belirleyen kurumlar arasında eksik koordinasyon ve etkili iletişim zorlukları yaşanmaktadır (Mackreath ve Sağnıç, 2017; Gencer, 2017; Çakı, 2018). Göç verilerinin eksikliği veya doğru şekilde toplanamaması, yetkili kişiler ile görüşmelerin yapılmaması ve göç verilerinin doğru analiz edilememesi politika oluşturma süreçlerini olumsuz etkilemektedir. (Uzun ve Bütün, 2016; Bozkaya, 2021; Alkalay vd., 2021). Kurumlararası (GİB, MEB, Sağlık Bakanlığı vb.) koordinasyonun sadece hiyerarşik değil aynı zamanda dijital entegrasyon üzerinden de sağlanması gerekmektedir. Göç verilerin doğru bir şekilde toplanamaması, analiz edilememesi ve politika süreçlerinde etkin bir şekilde kullanılamaması kurumlararası eş zamanlı veri paylaşımının eksikliğine sebep olmaktadır. Politika süreçlerinin olumsuz bir şekilde etkilendiği bu süreçte dijital dönüşüm ve dijital entegrasyonun sağlanması gerekmektedir. Türkiye’de göç politikalarının bazı yönleri yetersiz veya eksik kalmaktadır. Göç politikalarının yetersiz ve eksik yönleri ise şu şekildedir (Ertan ve Ertan, 2017; Araz, 2019; Altan ve Budak, 2023):

- Türkiye’de göç politikalarının eksiklikleri ve yetersizlikleri, özellikle Suriyeli sığınmacı krizinden sonra ortaya çıkan durumlarla netleşmiştir. İlk olarak, gelen göçmenlerin büyük bir kısmının barınma merkezleri yerine kontrolsüz şekilde kentlere dağılması, toplumsal uyum sorunlarını artırmış ve ekonomik, sosyal, kültürel çatışmalara yol açmıştır.
- Bunun yanı sıra, sığınmacıların kayıt altına alınmasındaki eksiklikler ve kimlik belirsizliği, bir yandan idari takip ve güvenlik yönetiminde zafiyetlere yol açarken diğer yandan sosyal hizmetlerin planlanmasını zorlaştırmıştır.
- Türkiye’nin göç politikalarında hukuki altyapının yetersizliği, Suriyeli göçmenlerin çoğunun “geçici koruma” statüsü ile sınırlı kalmasına neden olmuş, bu da uzun vadeli entegrasyon süreçlerini baltalamıştır.
- Sığınmacılar için sürdürülebilir eğitim ve iş gücü entegrasyon politikalarının oluşturulmamış olması, düşük ücretli, sigortasız işlerde çalışmaya ve yoksulluk döngüsüne yol açmıştır.

- Merkezi bir yönetim eksikliği, farklı kurumlar arasında sorumluluk paylaşımı ve koordinasyon sorunları yaratmıştır. Örneğin, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün bu süreçte etkin rol alamaması, kriz yönetimini olumsuz etkilemiştir.

Türkiye'nin göç politikalarının yeniden gözden geçirilmesi, güçlü bir hukuki çerçevenin oluşturulması, merkezi bir koordinasyon mekanizmasının kurulması ve uzun vadeli entegrasyon stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Göçmenlerin entegrasyon süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar, mevcut politika eksikliklerinden kaynaklanabilir (Özgüler, 2018; Sözer, 2019; Şimşek, 2019). Özellikle eğitim ve iş gücü entegrasyonu alanlarında sürdürülebilir çözümler sunulmaması, göçmenlerin düşük ücretli ve sigortasız işlerde çalışmak zorunda kalmalarına yol açmaktadır. Kayıt ve kimliklendirme süreçlerindeki yetersizlikler ise güvenlik risklerini artırırken, sosyal hizmetlerin etkin planlanmasını zorlaştırmaktadır. Bu eksikliklerin giderilmemesi durumunda toplumsal çatışmaların ve ekonomik sorunların derinleşmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle, kapsamlı ve entegre bir göç politikası hem göçmenlerin uyum süreçlerini kolaylaştıracak hem de toplumsal refaha katkı sağlayacaktır.

Yukarıda farklı akademisyenler tarafından vurgulanan ve göç yönetiminde karşılaşılan sorunlar ile bir bakanlık ihdası ile bu sorunların daha etkin yönetilip yönetilmeyeceği hipotezi ile arasındaki ilişki aşağıdaki başlıklar altında açıklanabilir:

Göçmen Sayısındaki Artış: Türkiye, özellikle son on yılda, dünyanın en büyük mülteci ve göçmen nüfuslarından birine ev sahipliği yapmaktadır. 2024 yılı itibarıyla, Türkiye'de yaklaşık 4 milyon kayıtlı Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı 2025 Ocak Ayı itibarıyla geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacı sayısının 2.870.226 olduğu raporlanmıştır. Bu sayıya ikamet izni alanlar ve düzensiz göçmenlerin dahil olmadığı not edilmelidir. Bu sayı, Türkiye'yi dünya genelinde en fazla mülteci barındıran ülkelerden biri yapmaktadır. Ayrıca, Afganistan, Irak, İran ve diğer ülkelere gelen göçmenlerle birlikte toplam göçmen sayısı daha da artmaktadır. Türkiye'ye yönelen göç dalgalarının büyük bir kısmı kalıcı hale gelmiş olup, bu durum göçmenlerin entegrasyonunu ve sosyal uyumunu zorunlu kılmaktadır. Bu büyüklükte bir göçmen nüfusunun yönetimi, merkezi bir otorite tarafından etkin bir şekilde koordine edilmeyi gerektirmektedir.

Göçmenlere Yönelik Harcamalar: Türkiye, göçmenlere yönelik insani yardım, sağlık, eğitim ve diğer kamu hizmetleri için milyarlarca dolar harcamaktadır. Sadece Suriyeli mültecilere yönelik harcamalar, 2011'den bu yana 40 milyar doların üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Bu harcamalar, Türkiye'nin ulusal bütçesinde önemli bir yük oluşturmaktadır ve bu yükün etkin yönetimi için özel bir bakanlık gerektirmektedir. Göçmenlere yönelik harcamaların, sadece temel ihtiyaçların karşılanması ile sınırlı kalmayacağı, aynı zamanda uzun vadeli entegrasyon politikalarının da finansman ihtiyacı doğurmakta olduğu açıktır. Bu politikaların koordinasyonu ve bütçelendirilmesi işlerinin, Göç ve Entegrasyon Bakanlığı gibi uzmanlaşmış bir yapı ile daha etkin yürütülebilecek idari işlevler olduğu iddia edilebilir.

Yönetilen Sorunun Büyüklüğü: Türkiye dünyada en fazla mülteci barındıran ülkelerden biridir; sadece kayıtlı Suriyeli sayısı yaklaşık 3-4 milyon civarındadır. Türkiye'deki göçmen nüfusu, birçok Avrupa ülkesinin nüfusunu aşmış durumdadır. Bu nüfusun barınma, sağlık, eğitim, istihdam ve sosyal entegrasyon gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması, büyük bir yönetim kapasitesi ve çok boyutlu veya birden fazla bakanlığın görev alanına giren politikalar gerektirmektedir. Bu büyüklükte bir nüfusun ve 40 milyar doları aşan insani yardım harcamalarının yönetimi, bir genel müdürlük veya başkanlık kapasitesini aşan, müstakil bütçe ve personel yetkisine sahip bir bakanlık yapısını rasyonel bir gereklilik haline getirmektedir. Göçmenlerin entegrasyonu, sadece bireysel bir ihtiyaç değil, aynı zamanda toplumsal barış ve uyumun sağlanması açısından da kritiktir.

Sorunun Sürekliliği ve Entegrasyon Gerekliliği: Türkiye'ye yönelen göç dalgaları, Suriye'deki savaşın ve Orta Doğu'daki diğer krizlerin devam etmesiyle birlikte süregelen bir durumdur. Bu göçmenlerin büyük bir kısmının Türkiye'de kalıcı olması beklenmektedir ki, bu da entegrasyonun uzun vadeli bir politika olarak ele alınmasını gerektirmektedir. Göçmenlerin geri dönüşü veya başka bir ülkeye gitme olasılığı düşüktür. Bu durum, göçmenlerin Türkiye'de kalıcı bir hayat kurmasını ve sosyal, ekonomik, kültürel hayata entegrasyonunu zorunlu kılmaktadır. Bu entegrasyon sürecinin başarıyla yönetilebilmesi için, uzmanlaşmış ve görevleri net bir Şekilde tanımlanmış bir bakanlık etkin bir model olabilir.

Stratejik Yönetim İhtiyacı: Türkiye'de gç yönetimi halihazırda İçişleri Bakanlığı bünyesinde "güvenlik" odaklı bir perspektifle yürütülmektedir. Ancak göçün geldiği noktada; toplumsal uyum, iş gücü piyasasına katılım ve sosyal hizmetlere erişim gibi "entegrasyon" boyutları stratejik ön plana çıkmıştır. Bir bakanlık yapısı, göçü salt bir asayiş meselesi olmaktan çıkarıp, sürdürülebilir ve bütüncül bir sosyal kamu politikası zeminine taşınmalıdır. Bu süreçlerin etkin yönetimi, birçok farklı kurum ve kuruluşun koordinasyonunu gerektirir. Gç ve Entegrasyon Bakanlığı, bu süreci tek bir çatı altında toplayarak stratejik bir planlama ve yönetim süreci kurabilir. Kurulacak olan Güç ve Entegrasyon Bakanlığı'nın, göçmenlerin takibi ve sosyal uyumu için büyük veri ve yapay zeka tabanlı bir altyapı kurma kapasitesine sahip olması gerekmektedir. Bakanlık düzeyinde temsilin ise sadece hiyerarşik değil teknolojik güç birliği ve mali kaynakların verimli kullanımı savı ile hareket etmesi gerekmektedir. Türkiye'nin uluslararası arenada gç yönetimi konusunda güçlü bir pozisyon elde etmesi, böyle bir bakanlık aracılığıyla daha mümkün olabilir. Ayrıca, Avrupa Birliği ile müzakerelerde ve diğer uluslararası iş birliklerinde bu bakanlığın varlığı, Türkiye'nin taleplerini daha etkili bir Şekilde iletebilmesine olanak tanıyabilir.

Yukarıda sıralanan ve gç sorunun farklı boyutları ile olası bir bakanlığın getirebileceği potansiyel çözümler arasındaki ilişkiler Türkiye'deki yapının etkinliği ve işlevselliği, birden fazla birimi ilgilendiren idari uygulamaların hızlı ve doğru bir Şekilde yrtlp yürütülmediği gibi araştırmaya muhtaç soruları beraberinde getirmektedir. Ayrıca, aynı bakanlığın farklı birimleri arasındaki koordinasyon ve yetki paylaşımı ya da hiyerarşik işleyişte yaşanan sorunlar da önemli bir inceleme alanıdır. Farklı bakanlıkları ilgilendiren entegrasyon ağırlıklı idari işlemlerin ve politikaların belirlenmesi sürecinde yaşanabilecek sorunlar da bu incelemeye dahil edilebilir.

Bir başka araştırma gerekliliği ise farklı bakanlık birimlerinin beraber yürüttüğü işlemlerin tek bir bakanlığın eşgüdümünde olmasının, kamu mali kaynaklarının daha verimli kullanılması açısından avantajlar sağlayıp sağlamayacağı konusunda ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de daha önce benzer amaçlarla bakanlıkların işlevlerinde değişiklik yapıldığı, bakanlık birleştirme veya ayırıtırma gibi eylemlerle bakanlık dağılımlarının değiştiği kabinede nitel veya nicel yapısal değişikliklere gidildiği örnekler çok olmakla beraber bu eylemleri mali külfet veya avantajlarına dair bir raporlama veya akademik çalışmaya rastlanılmamıştır.

Sonuç ve neriler

Türkiye'nin mevcut g politikaları dahilinde bir önceki bölümde belirtilen ve bir bakanlık kurulmalı sorusunun doğmasına neden olan göçmen sayısındaki artış, yönetilen sorunun büyüklüğü, harcamaların büyüklüğü, sürekliliği, entegrasyon sorunu, stratejik yönetim ihtiyacı gibi çözüme muhtaç alanlar nedeniyle kamu politikası aktörleri politika sürecinin politika formülasyonu, karar verme ve uygulama aşamalarında zorluklar yaşamaktadır. Politika aktörlerinin fazlalığı yönetim mekanizmalarının sistemli bir Şekilde işlemesini güçleştirmektedir. Karar veren, politika üreten ve uygulayan aktörler dağınık durumdadır ve nicel olarak fazladır.

Göç süreçlerindeki yönetim mekanizmaları Cumhurbaşkanlığı Politika Kurullarından başlayarak, birden fazla bakanlığın ve yerel yönetimlerin de dahil olduğu çok sayıda aktörün dahil olduğu karmaşık bir işleyiş halindedir. Yönetimsel hiyerarşinin birçok basamağının bu mekanizmaların içinde yer alması politika sorun alanlarının farklı birimlere dağılması iş bölümü, uzmanlaşma ve eşgüdüm gibi yönetimin önemli işlevlerinin yerine getirilmesini zorlaştırmaktadır. İcra mekanizmalarının dağıtılmış yapılması göç yönetiminde Karar Verme, Sevk, Planlama ve Bütçeleme gibi temel yönetim işlevlerinin de kaçınılmaz olarak tek bir elden ve düzenli sürdürülmesine engel olmaktadır. Göç yönetimindeki aktör enflasyonu bu aktörler arasında adı ve işlevleri gereği öne çıkan ve yasal çerçevede göç yönetimi için görevlendirilmiş başlıca aktör olan Göç İdaresi Başkanlığı'nın başlıca olma durumunun da sorgulanmasına neden olmakta ve bakanlık altı düzeyde olması hiyerarşinin daha üst basamaklardaki kamu aktörleriyle olan idari ilişkisini de en azından yukarıda belirtilen yönetim bilimi göstergeleri ile çelişir hale getirmektedir.

Tablo 4'te yer alan idari yapılanma önerileri doğrultusunda bu çalışma Türkiye'de göç yönetimi için yönetim fonksiyonlarına göre dört farklı idari yapılanma önerisini sunmaktadır. Bu önerilerin başında Göç Bakanlığının kurulması veya Göç ve Entegrasyon Bakanlığının kurulması gelmektedir. Türkiye'nin göç politikaları ve dinamiklerindeki geleceğe yönelik stratejiler, yalnızca mevcut sorunları çözmeyi değil, aynı zamanda bu alandaki uzun vadeli sürdürülebilir çözümleri de hedeflemelidir. Bu bağlamda, göç işlerinin bakanlık düzeyinde tek bir aktör eliyle yönetilmesi Türkiye'nin göç yönetimi ve politikalarında yapılacak olası değişikliklerin analiz edilmesi ve/veya devreye sokulmasına, ulusal ve uluslararası düzeyde daha etkili bir yönetim modelinin oluşturulmasına katkı sağlanacaktır. Bir bakanlık ihdas edilmesi ve bu bakanlığın teşekkülü sürecine bürokratların, akademisyenlerin, politika yapımcıların ve ilgili paydaşların iş birliği içinde katılımının sağlanması tasarlanacak idari yapının mevcut yapıyı dönüştürerek daha fonksiyonel ve etkin bir hale getirmesini kolaylaştırılacaktır.

Yeni bir bakanlık kurulması ile ilgili çalışmalarında Durrant ve Tetlow, hükümet departmanları arasında politika alanlarının yer değiştirilmesi veya tamamen yeni bir bakanlık ihdas edilmesi yönetimin gücü için anahtar niteliğinde bir güç/icra gücü kaldıracı olacağı savında bulunmaktadır (2019: 2). Böyle bir değişikliğin veya ihdasın yapılması için en güçlü nedenler ise: özel bir konu üzerindeki odaklanmanın artırılması, birbiri ile ilgili politika alanlarının bir araya getirilmesi ve operasyonel sonuçların geliştirilmesidir. Yazarlara göre yeni bir bakanlık kurulmasının maliyeti için yeniden yapılandırılacak birimlerin maliyeti ayrı ayrı hesaplanmalıdır. Dikkate alınması gereken olumlu ve olumsuz diğer konular ise eskiden ayrı birim ve işler için ayrı ayrı yönetilen veya kullanılan fonların birleşmesinin verimliliği/verimsizliği veya farklı bakanlıklardan derlenip birleşecek ofislerin operasyonel etkinliklerin artması/azalmasıdır. Ayrıca diğer bakanlıkların yeni kurulan bakanlığa destek olmaları, hazinenin ortaya çıkabilecek ilk maliyeti karşılamaya hazır olması, transfer edilecek veya yeni alınacak personelin motivasyon ve maddi olarak desteklenmesi de önemlidir ve tedrici ve doğru olarak planlanmalıdır (Durrant ve Tetlow, 2019: 3-21).

Dolayısıyla yeni bir bakanlık yapılanması planlama aşamasında potansiyel sınırları, personel ihtiyacı, bütçe ve kaynakların yetersizliği gibi faktörler göz önünde bulundurularak ayrıntılı olarak analiz edilmelidir². Bu analiz kapsamında Türkiye'de daha önce açılıp kapanan, ihdas edilen, birleştirilen veya dönüştürülen bakanlıkların deneyimlerde elde edilen verilerin de ele alınması, ayrıca Göç İdaresi Başkanlığında çalışan uzman ve yönetici personel ve İçişleri

² Böyle bir analiz, eğer kurulursa, ihdas edilecek bakanlıkla beraber doğacak sonuçların doğrudan izlenmesi ve yeni bakanlığın etkinliğinin nicel ve nitel olarak ölçülmesi ile tekrarlanmalıdır (Durrant ve Tetlow, 2019: 3-21).

Bakanlığı'nın göç işleri ile doğrudan ve dolaylı olarak görev yapan bürokratlarından görüş alınmalı ve fizibilite çalışmalarına dahil edilmesi gereklidir.

Böyle bir dönüşüm için dünyadaki diğer örneklerde olduğu gibi iki seçenek bulunmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı'nın mevcut işlevleri ile Göç Bakanlığına dönüştürülmesi veya mevcut işlevlerinin artırılarak icrai alanın büyütülmesi ve ülkede kalması muhtemel göçmen nüfusun entegrasyon işlerinin de ilave edildiği bir Göç ve Entegrasyon Bakanlığı kurulması. Özellikle, Göç ve Entegrasyon Bakanlığı'nın kurulması ile ilgili önerinin şekillendirilmesinde kamudaki tüm bu paydaşların fizibilite sürecine dahil edilmesi, yalnızca teknik bir çözüm sunmakla kalmayacak, aynı zamanda katılımcı bir yönetim anlayışını da pekiştirecektir. Göç ve Entegrasyon Bakanlığı'nın kurulması, mevcut yönetim eksikliklerine çözüm üretebilir, Türkiye'nin uluslararası işbirliği çabalarını güçlendirebilir, göçmenlerin entegrasyonunu daha sistematik bir şekilde destekleyebilir ve uzun vadeli yeni göç politikalarının şekillenmesine katkı sağlayabilir. Yeni bir bakanlığın kurulması öncesinde ve kuruluş süreci sırasında politika alanlarının devlet teşkilatı içinde taşınması ya da tamamen yeni politika alanlarının oluşturulması için fırsat yaratabilecektir. Bu aşamada yeni bir bakanlık kurulurken atılması gereken adımların Durrant ve Tetlow (2019) tarafından hazırlanan çalışma gibi akademik analizler ve daha önce kurulan ve kapatılan bakanlıkların deneyimleri temel alınarak planlanması önemlidir. Göç ve Entegrasyon bakanlığının kurulması Aile ve Sosyal Politikalar Çalışma Bakanlığı gibi göçmenlerin toplumsal yaşama ve çalışma hayatına uyumun dahil olacağı bu bakanlıklardan transfer edilecek veri kaynak ve personeli içereceği için daha kapsayıcı bir örgütlenme çözümü olacak ancak maliyet ve personel gereksinimini artıracıdır. Göç ve Entegrasyon Bakanlığının olası bir Göç Bakanlığına göre avantajı daha fazla alanı yöneteceği için sevk ve idare, personel, eşgüdüm ve hiyerarşi açısından daha güçlü olması, dezavantajı ise artan işlevleri nedeni ile merkez ve taşra örgütlenmesinin daha kapsamlı planlanması gerekliliği ve doğal olarak artabilecek bütçe gereksinimi olabilir.

Tablo 4'te Türkiye'de göç yönetimi için yönetim fonksiyonlarına göre verilmiş idari yapılanma önerilerinden üçüncüsü Göç İdaresi Başkanlığı'nın İlgili Kuruluş olarak düzenlenmesidir. Üçüncü öneri daha basit bir dönüşüm sürecini gerektirmektedir. Buna göre Göç İdaresi Başkanlığı doğrudan Cumhurbaşkanlığının bağlı kuruluş olarak yeniden düzenlenmelidir.³ Böyle bir düzenleme ile Göç İdaresi Başkanlığı bütün bakanlıkların da doğrudan bağlı olduğu Cumhurbaşkanlığı çekirdek teşkilatında hiyerarşide bakanlıklarla yakın bir seviyeye gelecektir. Örgütlenme açısından da politika kurullarına daha yakın olacağı ve devlet teşkilatının farklı bir alanına taşınacağından bakanlığa bağlı mevcut konumundan daha avantajlı olacaktır. Cumhurbaşkanlığı sistemine geçişle birlikte 2018'den sonra baştan ihdas edilen veya kamu yönetimi/devlet teşkilatı içindeki yeri değişen kamu kurum ve kuruluşlarının bağlı, ilgili ve ilişkili kavramları mülga kanunlardaki tanım ve konumları değiştirdiği için yeni kurum ve kuruluşların hiyerarşi (veya vesayet) ilişkileri yeni kanunlarında veya kararnamelerde ayrıca tanımlandığı statülerle belirlenmektedir (Şakar, 2023). Bu durumda Göç İdaresi Başkanlığı doğrudan denetim ve yönetimle Cumhurbaşkanlığı'na bağlı olabileceği gibi vesayet ilişkisi ile hizmet bakımından yerinden yönetim kuruluşu olarak Cumhurbaşkanlığı ile ilgilendirilebilir veya daha da bağımsız olarak ilişkili kuruluş olarak yeni baştan örgütlenebilir. Ancak ilişkili kuruluşların daha çok denetleyici/düzenleyici rollerle atanması bu son ihtimali zayıflatmaktadır. Yapılacak bir kanunla ayrı bir kamu tüzel kişiliği verilmesi ve kendi bütçesini yönetmesi ve stratejik planlamasını yapması, geniş teşkilat ve faaliyet alanı açısından bağlı ya da ilişkili olarak tanımlanabilecek bir Göç İdaresi Başkanlığı'nı yönetim fonksiyonlarının birçok parametresi açısından güçlendirecektir. Ayrıca bu öneri doğrutusundaki olası bir dönüşümde personel norm kadroları adet, nitelik ve unvanları yeni cetvellerle belirlenebilir ve

³ Halen Göç İdaresi Başkan ve Başkan Yardımcılarının 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Eklenmiş Hali) gereğince Cumhurbaşkanlığı tarafından atandığı not edilmelidir. (CK No:3, RG: 10.07.2018/30474)

mevcut personel örgütlenmesinde varsa bir revizyon/reform ihtiyacı karşılanabilir. Böyle bir dönüşümde icrai alanının büyümemesi, yeniden örgütlenme ihtiyacının fazla olmaması, diğer bakanlık ve kurumlardan personel mobilizasyonu gerektirmemesi, nedeniyle bakanlık kurulması seçeneğine göre personel yönetimi açısından daha avantajlı olacak, ancak eşgüdüm sorunlarını gidermeyecektir. Bununla birlikte hiyerarşideki bir üst basamağa taşınma durumunun eşgüdüm açısından mevcut bakanlık alt kuruluşu yapılanması durumundan görece olarak daha az dezavantajlı olacağı savlanabilir.

Tablo 4’te yer alan Türkiye’de göç yönetimi için önerilebilecek dördüncü seçenek ise Göç İdaresi Başkanlığı’nın mevcut idari statüsünü, yani İçişleri Bakanlığına bağlı yapısını muhafaza ederek kurumsal kapasitesinin hukuki ve idari yönden tahkim edilmesidir. Bu senaryoda, kurum bürokratlarının deneyimleri ve önerileri doğrultusunda gerçekleştirilecek yasal düzenlemelerle; karar alma süreçlerinin hızlandırılması, yetki alanlarının genişletilmesi ve bütçe ile personel yönetiminde esneklik sağlanması hedeflenmektedir. Yapılacak idari ve hukuki reformlar kurum bürokratlarının görüş ve önerileri dikkate alınarak tespit edilebilir ve göç işlerinin idaresinde bürokrasiyi hızlandırmak, gereksinim duyulan yetki alanlarını artırmak, bütçe, personel gibi alanlarda kolaylık sağlamak için gerekli idari ve yasal düzenlemeler buna göre ikmal edilebilir. Ancak böyle bir iyileştirme bürokrasi hiyerarşisi içindeki yerini değiştirmeyeceği için eşgüdüm ve hiyerarşi alanındaki dezavantajlı konumunu değiştirmeyecektir. Olası reform/revizyonlarla artabilecek bile olsa bütçenin verimli ve planlı kullanımında kurumun inisiyatifini bağlı olmaya devam edeceği bakanlık sınırları içinde tutacaktır. Ayrıca hiyerarşide bir üst basamağın dolu olmaya devam etmesi kurumun planlama, sevk ve idare gibi konularda özgün ve bağımsız hareket edebilmesi açısından mevcut bürokratik sınırlar içinde kısıtlı kalmasına neden olabilecektir.

Bununla birlikte bu araştırmanın sınır ve olanaklarının dışında kalmakla beraber şu soruların yapılacak ileri araştırmalarla yanıtlanmasının bu seçeneğin değerlendirilmesi için önemli olacağı söylenebilir: Göç İdaresinin İçişleri Bakanlığı’na bağlı bir birim olarak devlet teşkilatının içerisindeki mevcut konumunu göçle ilgili sorunların nicel olarak büyüyen ve nitel olarak da yeni sorunların üremesine yatkın doğası ile mücadelede yeterli ve sürdürülebilir olacak mıdır? Olmayacağı kanaatinden hareketle mevcut işleyişte iyileştirme, revizyon veya reform yapılabilir mi? Böyle bir ihtiyaç varsa bunların neler olduğu tespit edilerek gerekli aksiyon ve/veya planlamalar gündeme alınabilir mi?

Dijitalleşme çağında göç ve göç yönetiminde meydana gelen dijital dönüşüm süreci dikkat çekmektedir. Karataş (2023) ülkemizdeki dijital teknolojilerinin göç açısından incelenmesi ve geliştirilmesi hakkında bir çalışma yapmış ve göç alanında dijital inovasyonların geliştirilmesi noktasında önerilerde bulunmuştur. Çalışmada sıralanan önerilere ek olarak, göç yönetiminde dijitalleşmenin kullanımı, büyük veri ve yapay zeka uygulamalarının, E-Devlet ve modern kamu yönetimi tekniklerini yaygınlaştırma konusunda nasıl faydalı olabileceği de araştırılması gerekmektedir. Bu soruların birlikte ele alınması, Türkiye’nin göç yönetimi ve politikalarındaki eksikliklere yönelik yapısal çözümler ve öneriler geliştirilmesine olanak tanıyacaktır.

Sonsöz olarak kanımızca Türkiye’de göç yönetimi ile ilgili bütün meselelerin tek elden yönetileceği bir göç ve entegrasyon bakanlığının kurulması gereklidir. Bu doğrultuda adı ve kapsamı ne olursa olsun göç yönetimi için bir bakanlık kurulmasının gereklilikleri ve bu yapılanmanın Türkiye’nin göç politikalarına yansımaları üzerine daha ileri çalışmalar yapılmalıdır. Kamu yöneticileri ulusal ve uluslararası düzeyde göç politikaları ve dinamiklerine yönelik stratejilerinde yönetim araçları ile ilgili sorgulayıcı olabilmeli ve farklı araçlar geliştirme seçeneğini göz önünde bulundurmalıdır.

Yazar katkı oranı

Bu çalışmanın tüm süreçleri (tasarım, veri toplama, analiz, yazım ve düzenleme) Osman Gökhan Hatipoğlu ve Duygu Aksu tarafından eşit olarak gerçekleştirilmiştir.

Etik kurul onayı

Hazırlanan çalışmada etik kurul izni alınmasına gerek yoktur.

Çıkar çatışması beyanı

Hazırlanan çalışmada herhangi bir kişi/kurum ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Makale Süreç Geçmişi

Makale Geliş Tarihi: 27.10.2025

Makale Kabul Tarihi: 03.02.2026

Extended Abstract

Türkiye, particularly under the influence of the Syrian Civil War that began in 2011, has become a geography with intensified mass and complex migration movements in recent years. This situation has brought migration management—which directly affects areas such as national security, the socio-economic structure, and social cohesion—to the forefront as one of the country's most critical policy issues. The phenomenon of migration is not merely a financial or demographic matter; it is a multi-dimensional process that requires meeting the fundamental needs of migrants, such as housing, integration, participation in the labor market, and access to social services, while simultaneously deeply affecting national security and societal dynamics. Türkiye's geopolitical position and historical experience with migration necessitate its effective management. In response to increasing migration pressures and dynamic processes, Türkiye established the Directorate General of Migration Management in 2013 as an institutional response, and enacted comprehensive legal regulation with Law No. 6458 on Foreigners and International Protection in 2014. Today, the core institution responsible for migration management is the Presidency of Migration Management (PMM), operating under the Ministry of Interior. However, this structure does not operate in isolation against the magnitude and complexity of the migration crisis; it exhibits a multi-actor and fragmented operation encompassing multiple public actors such as the Ministry of National Education, the Ministry of Health, the Ministry of Labour and Social Security, the Ministry of Family and Social Services, local governments, and policy boards under the Presidency. This multi-headed structure leads to problems with coordination and cooperation, making it difficult to develop sustainable and holistic integration policies.

This study aims to analyze the current organizational and structural functioning of migration management in Türkiye, to present alternatives to the existing PMM-focused structure, and to discuss the necessity of establishing a Ministry of Migration or a Ministry of Migration and Integration. The secondary objective of the study is to provide a reference point for structural reforms for decision-makers in Türkiye by conducting a comparative analysis based on institutional examples from around the world, particularly within the European Union (EU) countries. In this context, both the quantitative development of national literature on migration management has been evaluated, and the effectiveness of the existing administrative structure has been scrutinized within the framework of policy analysis. The main thesis of the study is that, given the scale, continuity, and multi-dimensional problem areas of migration dynamics in Türkiye, establishing a centralized and specialized Ministry of Migration and Integration to replace the current multi-actor and fragmented structure would be an effective and rational institutional alternative.

This study was carried out using qualitative research methods with the aim of deeply examining the institutional and structural problems in Türkiye's migration management and evaluating alternative management models. Due to the multi-dimensional nature of the research, more than one analytical technique was used in combination. In the first stage of the study, current migration policies, institutional structures, and managerial processes in Türkiye were examined in light of national and international academic literature. In this scope, migration management models implemented in different countries around the world, especially EU member states, were researched in detail. The comparative analysis focused on organizational and administrative structuring elements, such as which countries have an independent ministry for migration and which manage migration under different ministries. The goal was to reveal the strengths and weaknesses of Türkiye's current situation by comparing it with international experiences. The bibliometric analysis method was used to determine the quantitative distribution and trends of academic studies conducted in the field of migration management in Türkiye. This analysis was carried out over a 10-year period covering the years 2014–2024 via the DergiPark database. In the search, keywords such as “migration,” “migration problem,” “migration policies,” “migration policy,” “migration administration,” “migration management,” and “integration” were used to determine the focus of the research, and the number of articles obtained was evaluated. This analysis served the purpose of determining that academic studies related to the management of migration are limited compared to the description of migration, by showing the distribution of focus in the literature. Finally, the effectiveness of the current migration management structure was evaluated within a policy analysis framework. In this context, critical managerial issues such as coordination deficiencies between public institutions, difficulties in integration processes, and budget and resource management were addressed. The policy analysis discussed the potential advantages and disadvantages that might arise from establishing a Ministry of Migration on a rational basis, and formulated alternative solution proposals to be presented to decision-makers.

The findings of the research reveal the complex and multi-actor structure of migration management in Türkiye, identifying the fundamental problems of the current system and trends in the literature by comparing them with international examples. Türkiye's migration management has a fragmented assignment structure, carried out by multiple ministries and policy boards under the Presidency, despite the central role of the Presidency of Migration Management (PMM), which is affiliated with the Ministry of Interior. In this structure, in addition to the PMM, the Ministry of National Education (Head of Department for Education in Migration and Emergencies), the Ministry of Health (Head of Department for Migration Health Services), the Ministry of Labour and Social Security (Directorate General of International Labour), the Ministry of Foreign Affairs (Directorate General of Migration, Asylum, and Visa), and the Ministry of Family and Social Services play active roles. Furthermore, the Security and Foreign Policy Council, the Social Policies Council, and the Local Governments Council within the Presidency are also assigned high-level tasks in determining migration policies. This multi-actor structure leads to two fundamental management problems. Coordination Deficiency: It becomes difficult for the PMM, which is at a sub-ministerial level (Presidency), to ensure effective coordination with different authorities, including other ministries, policy boards within the Presidency, and local governments. Specialization Problem: Since the Ministry of Interior, to which the PMM is affiliated, gathers vastly different areas of expertise under one roof—such as national security, civil administration, population affairs, and disaster management—the principle of functional specialization in the management of a unique and complex field like migration management is weakened. This situation increases the workload within the ministry, both qualitatively and quantitatively, and highlights the need for organizational reform. International Comparative Structural Examples: Comparative analysis across EU countries and worldwide has shown that

different institutional structures are adopted for migration management. Although migration management in many EU countries (such as Belgium, Bulgaria, Germany, and France) is carried out through units affiliated with the Ministry of Interior, a significant group of countries has preferred an independent ministry structure, appropriate for the complex nature of migration. Independent Ministry Examples: Countries like Denmark (Ministry of Immigration and Integration), Spain (Ministry of Inclusion, Social Security, and Migration), and Greece (Ministry of Migration and Asylum) have established separate ministries to respond to the social dimension of migration and the need for integration with a holistic approach. Immigrant countries such as Australia and Canada also manage migration affairs at the ministerial level. Unique Models: Unique models also exist, such as the Federal Commissioner for Migration, Refugees and Integration being situated within the Chancellery in Germany; this indicates the nature of the migration issue, which requires continuous high-level coordination. France's later abandonment of a separate ministry established in 2007 shows that the ministerial model is not always a permanent solution but an effective alternative. These examples demonstrate that the management of migration under the Ministry of Interior is not the only option, but rather that countries with high numbers of migrants and policy priorities adopt the ministerial model for a more holistic and specialized administration.

The bibliometric analysis results reveal that although academic studies on migration in Türkiye showed a serious increase after 2011, when the migration problem became pronounced, this increase largely focused on the description and effects of migration. According to the DergiPark search between 2014 and 2024, while 6062 articles were found with the keyword “göç” (migration), the number of studies produced with the keywords “göç idaresi” (migration administration) (67 articles) and “göç yönetimi” (migration management) (56 articles) remained quite limited. This finding indicates that even in the academic literature, policy and management-focused research on how to manage migration is limited, suggesting a significant knowledge gap in this area.

The findings obtained indicate that Türkiye's migration management system suffers from structural and organizational problems that are insufficient to effectively manage the mass and complex migration dynamics the country faces. The current system is a fragmented, dispersed model suffering from coordination difficulties, where the PMM is the main actor, but numerous ministries and policy boards are involved. Furthermore, the specialized areas within the general scope of the Ministry of Interior, to which the PMM is affiliated, make it difficult to achieve the necessary functional specialization for migration management. International comparative analysis findings confirm that establishing a separate and specialized ministry for migration management is a rational and effective institutional alternative successfully implemented by many countries (Spain, Denmark, Greece, Canada, Australia) that prioritize migration and integration issues.

In this context, the main conclusion reached by the study is that establishing a Ministry of Migration or a Ministry of Migration and Integration is a potentially effective alternative for solving structural problems in Türkiye's migration management and addressing policies with a holistic perspective. A new ministry structure will offer critical solutions to existing problems from three aspects. First, Centralized Coordination and Responsibility: Ministerial status will elevate migration policy to the highest political level, eliminating the problem of coordination and hierarchical superiority between Presidency councils, other ministries, and local governments. The ability to centralize and manage all processes for migrants, from education and health to employment and social integration, under a single roof will be gained. Second, Functional Specialization: By separating migration management from the broad and diverse areas of expertise of the Ministry of Interior, a functional specialization environment will be created, allowing personnel and resources to focus solely on migration and integration policies.

Third, Integration Focus: The limitation of integration and management-focused studies in the literature, as shown by the bibliometric analysis, suggests that current policies do not focus sufficiently on this area. The inclusion of the word “Integration” in the Ministry's name (Ministry of Migration and Integration) will make social cohesion processes a central policy priority and integrate the fragmented practices in this area.

In conclusion, Türkiye's permanent and large-scale migrant population renders the existing fragmented and uncoordinated management system unsustainable. Establishing a Ministry of Migration and Integration is a powerful institutional tool for implementing more rational, comprehensive, and effective policies in this challenging field. However, the implementation of this option must be carried out within the framework of a comprehensive feasibility study and rational planning, learning from the country's previous experiences in establishing ministries, and its presentation to decision-makers for the decision on this structural reform is of great importance. On the other hand, it should be noted that other institutional options, including the revision of the existing PMM-focused structure, should also be considered. This study contributes to the literature by offering a concrete perspective on the need for institutional reform and international models in the Turkish migration management debate.

Kaynakça

- Akarca, A. (2023). Türkiye’de Yerel Yönetim Reformları: Belediye Yönetimi. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (Odüsobiad)*. <https://doi.org/10.48146/Odusobiad.1137782>
- Aker, D. Y., & Ayas, M. Ö. (2025). Bütüncül Göç Politikaları ve Türkiye. *Göç Dergisi*, 12(1), 67-80.
- Akın, S., & Adıgüzel, Ş. (2025). Göç ve Çevre Yönetiminin Kamu Politikaları ve Bütçesine Etkileri: Avrupa Birliği ve Üye Ülke Sayıştay Raporlarından Kanıtlar. *Sayıştay Dergisi*, 36(138), 427-458.
- Aktaş, M. (2018). Türkiye’deki Suriyeliler: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 42, s. 129 – 154.
- Alkalay, G., Kıral, B., & Erdem, A. R. (2021). İlkokul Yönetimi ve Sınıf Öğretmenlerine Göre Suriyeli Sığınmacı Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 231-249.
- Altan, H. N., & Budak, M. M. (2023). İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Almanya Göç Politikalarının Dönüşümü. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 22(4), 1409-1423.
- Araz, E. (2019). Kamu Politikası Bağlamında Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Arslan, A. ve Öztürk, S. & Yağlı, Ş. (2023). Türkiye’de Uluslararası Göçlerin İdari Yapıya Etkileri ve Bakanlıkların Göç Yönetim Süreçlerindeki Rollerini, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 65, 7-14, doi: 10.18070/Erciyesiibd.1253523
- Australian Government: Department of Home Affairs (2017) Our History, <https://www.homeaffairs.gov.au/about-us-subsite/files/immigration-history.pdf> (Erişim Tarihi: 24.03.2024)
- Awinia, C. (2020). The Sociology of Intra-African Pastoralist Migration: The Case of Tanzania. *Frontiers in Sociology*, 5. <https://doi.org/10.3389/Fsoc.2020.518797>
- Bayraktar, R. (2013). Zorunlu Göç’ten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(24), 109-126.
- Bozkaya, H. (2021). Göç ve Göçmenlerin Eğitimi ile İlgili Türkiye’deki Doktora Tezlerinin İncelenmesi: Bir İçerik Analizi Çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 1013-1030.

- Chen, C. (2014). The Effect of Migration on the Mean Age of Population. *Journal of Family History*, 40(1), 92-110. <https://doi.org/10.1177/0363199014562711>
- Çakı, A. (2018). Geçmişten Bugüne Türkiye'nin Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetişimi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi).
- Çakır, S. (2011). Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011(24), 129-142.
- Çelik, D. & Şemşit, S. (2020). Türkiye – Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşmasının Uygulanmasında Suriyelilerin Etkisi ve Rolü. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 66-84. <https://doi.org/10.18026/Cbayarsos.522869>
- Çelik, N., & Murat, G. (2014). Türkiye'de İç Göç Sorununa Yeni Bir Yaklaşım: Stratejik İç Göç Yönetimi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 25(76).
- Demir, E. (2023). Uluslararası Göç Teorileri Üzerine Sosyoekonomik Bir Değerlendirme. *Turkish Academic Research Review*, 8(4), 1407-1428.
- Dere, İ. & Demirci, E. (2021). Integration of Immigrants Into Country And Education: Comparing The Policies Of Germany And Canada. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 1055-1080. <https://doi.org/10.37669/Milliegitim.960198>
- Durrant, T., & Tetlow, G. (2019). Creating and Dismantling Government Departments. *Institute For Government*, 1-26.
- Dücan, E. (2016). Türkiye'de İç Göçün Sosyo-Ekonomik Nedenlerinin Bölgesel Analizi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 167-183.
- Eminoglu, N. (2025). Türkiye'deki Sosyal Uyum Politikalarının Türkiye'deki Suriyelilerin Ekonomik Entegrasyonuna Etkisi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 23(55), 476-501.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (2024) 2023 Yılı Faaliyet Raporu, https://enerji.gov.tr/Media/Dizin/SGB/tr/Faaliyet_Raporlari/2023/ETKB2023FR.pdf
- Eroğlu, Y., & Kaya, Ş. (2023). Toplumsal Değişimde Göç Olgusunun Kültürel Güvenliğe Yansımaları. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 18(1), 20-45.
- Ertan, K. A., & Ertan, B. (2017). Türkiye'nin Göç Politikası. *Contemporary Research in Economics and Social Sciences*, 1(2), 7-39.
- European Commission (2023) European Website on Integration: Governance of migrant integration in Greece, https://migrant-integration.ec.europa.eu/country-governance/governance-migrant-integration-greece_en (Erişim Tarihi:19.06.2023).
- Fayol, H. (1930). Industrial and General Administration (J. A. Coubrough, Trans.). London: Sir Isaac Pitman & Sons. <https://ia804707.us.archive.org/22/items/in.ernet.dli.2015.13518/2015.13518.General-And-Industrial-Management.pdf>, (Erişim Tarihi:19.06.2023).
- Gencer, T. E. (2017). Göç ve Eğitim İlişkis4i Üzerine Bir Değerlendirme: Suriyeli Çocukların Eğitim Gereksinimi ve Okullaşma Süreçlerinde Karşılaştıkları Güçlükler. *Journal of International Social Research*, 10(54).
- Göç İdaresi Başkanlığı (2024) 2023 Faaliyet Raporu, <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Mali-Tablolar/FAALIYET-RAPORU/2023/2023-Yili-I%CC%87dare-Faaliyet-Raporu.pdf> (Erişim Tarihi:01.08.2024)
- Göç İdaresi Başkanlığı (2024) 2023 yılı Faaliyet Raporu <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Mali-Tablolar/FAALIYET-RAPORU/2023/2023-Yili-I%CC%87dare-Faaliyet-Raporu.pdf> (Erişim Tarihi 25.10.2024).
- Göç İdaresi Başkanlığı (2025), İstatistikler- Geçici Koruma, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, (Erişim Tarihi:19.06.2023).
- Gözel, Kadir Akın (2017) İçişleri Bakanlığı'nda Reform İhtiyacı, *İdarecinin Sesi*, Temmuz-Ağustos, 58-61.
- Güleç, Cansu, Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye'ye Yansımaları, *Tesam Akademi Dergisi-Turkish Journal of TESAM Academy* Temmuz- July 2015. 2 (2). 81- 100

- Gülmez, M. (1975) Weber ve İdeal Tip Bürokrasi Anlayışı, *Amme İdaresi Dergisi*, s.8, s. 47-73)
- Günay, E., Atılgan, D., & Serin, E. (2017). Dünya’da ve Türkiye’de Göç Yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-60.
- Güney, G. & Cengiz, S. (2023). Migration, Immigration Policies And Precarization In Labor Markets In Türkiye. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 8(20), 236-249. <https://doi.org/10.25204/İktisad.1219544>
- https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_IMM5PRV/default/table?lang=en&category=migr.migr_cit.migr_immi (Erişim Tarihi:05.08.2024)
- ICMPD (Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi) (2019) Göç Politika Döngüsü ve Göç Krizi Yönetimi Almanya, İtalya, Rusya, İsveç ve Birleşik Krallık’ı Kapsayan Karşılaştırmalı Rapor, Viyana.
- IRB (The Immigration and Refugee Board of Canada) (2024), About The Board, <https://www.irb-cisr.gc.ca/en/board/Pages/index.aspx>, (Erişim Tarihi:19.06.2023)
- Jordan Syrian Refugees Directorate (2024) About Us, <https://psd.gov.jo/en-us/psd-department-s/syrian-refugees-affairs-directorate/> (Erişim Tarihi 25.03.2024)
- Kandemir, M. (2018). Türkiye ve Kanada mülteci politikalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Kaya, G. & Çolakoğlu K. (2020). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’deki Onuncu Yılına İlişkin Sosyolojik Bir Analiz, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(73), 595-609.
- Keskinel, B., & Doğan, C. (2020). Göç, Çokkültürlülük ve Toplumsal Uyum. *Balkan & Near Eastern Journal Of Social Sciences (BNEJSS)*, 6(2).
- Kılınç, A. (2018). Sınır Aşan Göçler: Mülteci Sorunu ve Göç Yönetimi. *Ombudsman Akademik*, (8), 75-102.
- Köroğlu, Ş. (2023). Suriyeli Mültecilerin Türk İş Dünyasına Uyumu. *Premium E-Journal Of Social Sciences (PEJOSS)*, 7(27), 140-148.
- Mackreath, H., & Sağınç, Ş. G. (2017). Türkiye’de Sivil Toplum ve Suriyeli Mülteciler. İstanbul: Yurttaşlık Derneği.
- MAPEG, 2023 Faaliyet Raporu, <https://www.mapeg.gov.tr/Sayfa/Genel/faaliyet-raporlari> https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/kurumsal/belgeler/faaliyet_raporu_2023.pdf, (Erişim Tarihi:19.06.2023)
- MTA, 2023 faaliyet Raporu, https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/kurumsal/belgeler/faaliyet_raporu_2023.pdf, (Erişim Tarihi:19.06.2023).
- Niedomysl, T. & Fransson, U. (2014). On Distance and The Spatial Dimension in The Definition of Internal Migration. *Annals of the Association of American Geographers*, 104(2), 357-372. <https://doi.org/10.1080/00045608.2013.875809>
- Nyamnjoh, H. (2021). Ambitions of Bushfelling Through Further Education: Insights From Students in Cameroonian Universities. *Social Inclusion*, 9(1), 196-206. <https://doi.org/10.17645/Si.V9i1.3718>
- Örselli, Erhan & Veysel Babahanoğlu (2016) Türkiye’nin Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının Gelişimi: Bir Kamu Politikası Analizi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 2063-2072.
- Özgüler, V. C. (2018). Göç ve Uyum Politikaları. *Gsı Journals Serie B: Advancements in Business and Economics*, 1(1), 1-10.
- Özgür, E. M. (2020). Göç, İkametgâh Ayrışması ve Entegrasyon: Türk Kentleri İçin Bir Değerlendirme. *Coğrafya Dergisi*, (41), 221-240.
- Polat, Yeliz (2021) Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikasına Tarihsel Bir Bakış, *Journal of Awareness*, c:6, s:2, s. 145-160.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2024) 2023 yılı Faaliyet Raporu <https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/faaliyet-raporlari/mu2802011618>, (Erişim Tarihi 24.10.2024).

- Sayın, S. Usanmaz, A. & Aslangil, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği, *Kmü Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18 (31): 1-13.
- Simon, Patrick (2012) French National Identity and Integration: Who Belongs to the National Community? Migration Policy Institute, Washington. <https://www.migrationpolicy.org/pubs/FrenchIdentity.pdf>, (Erişim Tarihi 25.03.2024).
- Sözer, A. (2019). Göç, Toplumsal Uyum ve Aidiyet. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(28), 418-431.
- Sözer, A. (2019). Göç, Toplumsal Uyum ve Aidiyet. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(28), 418-431.
- Şakar, C. (2023). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Bağlı, İlgili ve İlişkili Kuruluşlar, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27(3), 463-498. <https://doi.org/10.34246/ahbvuhfd.1253535>
- Şimşek, D. (2018). Mülteci Entegrasyonu, Göç Politikaları ve Sosyal Sınıf: Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 367-392.
- Şimşek, D. (2019). Türkiye’de Suriyeli Mülteci Entegrasyonu: Zorlukları ve Olanakları. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 172-187.
- Tonbalak, K., & Tekindal, M. (2021). Nitel Araştırmalarda Meta-Sentezin Kapsamı ve Yaşlılık Alanında Meta-Sentez Örnekleri. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 21(2), 235-268. <https://doi.org/10.54961/Uobild.1036670>
- Tekir, S. (2019). The Issue of Civilian and Military Refugees in Türkiye in The World War İ Years. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. <https://doi.org/10.9775/Kausbed.2019.014>
- Tepealtı, Fahrettin (2019) Avrupa Birliği’ne Yönelik Türkiye Geçişli (Transit) Göç Hareketleri ve Türkiye’nin Düzensiz Göçle Mücadelesi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, C. 24:41, s. 125-140.
- Tepealtı, Fahrettin (2020) Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları ve Türkiye, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Tümtaş, M. S., & Ergun, C. (2016). Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1347-1359.
- Uçman, H., & Özmen, I. A. (2017). Türk Kamu Yönetimi’nde Göç Sorununa Kurumsal Çözüm Denemesi: Göç ve Vatandaşlık İşleri Başkanlığı. Göç ve Kamu yönetimi içinde (ss. 209-219). Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Elazığ.
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (2023) 2022 Yılı Faaliyet Raporu <https://www.uab.gov.tr/uploads/announcements/2022-yili-ustirma-ve-altyapi-bakanligi-faaliyet/2022-yili-uab-faaliyet-raporu.pdf>, (Erişim Tarihi 25.10.2024).
- USCIS (United States Citizenship and İmmigration Services) (2024), History, <https://www.uscis.gov/about-us/our-history>, (Erişim Tarihi 25.10.2024).
- Uzun, E. M., & Bütün, E. (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Uzunparmak, M. (2023). Türkiye Cumhuriyeti’nin Yüzüncü Yılında Türkiye’nin Göç Politikalarını Kalkınma Planları Üzerinden Okuma, *Türk İdare Dergisi*, 497(Özel Sayı), 571-602.
- Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usûllerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Sayısı: 3 Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi – Sayısı: 10/7/2018 – 30474 EKLEME YAPAN KARARNAME 85 29/10/2021 31643.
- Vardarlı, B., Khatib, A., Uygur, S., & Gönültaş, M. (2019). Rights and Experienced Problems That Offered To Syrian Refugees in Türkiye and in Germany. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(70), 654-673. <https://doi.org/10.17755/Esosder.431273>
- Yıldız, A. (2017). Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 36-67.